

آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۰

در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۱۶) آیین‌نامه اجرایی قانون یاد شده به شرح زیر تصویب می‌گردد.

بخش نخست: امور کلی (ماده ۱ تا ۴۶)

فصل نخست: تعریف‌ها و واژه‌شناسی (ماده ۱ تا ۱۷)

فصل دوم: وظایف سازمان و مسؤولان اداره‌کننده و ناظر زندان، بازداشتگاه‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و سایر مراکز وابسته به سازمان (ماده ۱۸ تا ۴۶)

بخش دوم: مقررات عمومی (ماده ۴۷ تا ۱۷۹)

فصل نخست: پذیرش، تشخیص و طبقه‌بندی (ماده ۴۷ تا ۶۹)

فصل دوم: امور داخلی، برنامه‌ریزی روزانه، تغذیه و بهداشت (ماده ۷۰ تا ۱۲۱)

فصل سوم: اشتغال و حرفه‌آموزی (ماده ۱۲۲ تا ۱۳۵)

فصل چهارم: برنامه‌های بازپرورانه (ماده ۱۳۶ تا ۱۶۶)

فصل پنجم: تخلف‌ها و تنبیه‌های درون مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها (ماده ۱۶۷ تا ۱۷۹)

بخش سوم: رابطه محکوم با خروج از مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان (ماده ۱۸۰ تا ۲۳۶)

فصل نخست: ملاقات (ماده ۱۸۰ تا ۱۹۷)

فصل دوم: ارسال مراسله‌های پستی (ماده ۱۹۸ تا ۲۱۲)

فصل سوم: مرخصی (ماده ۲۱۳ تا ۲۲۹)

فصل چهارم: انتقال، اعزام و بدرقه محکوم (ماده ۲۳۰ تا ۲۳۶)

بخش چهارم: آماده‌سازی برای خروج از زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال (ماده ۲۳۷ تا ۲۴۷)

فصل نخست: فعالیت‌های مددکاری (ماده ۲۳۷ تا ۲۴۲)

فصل دوم: نحوه آزادی محکومان (ماده ۲۴۳ تا ۲۴۷)

بخش نخست: امور کلی (ماده ۱ تا ۴۶)

فصل نخست: تعریف‌ها و واژه‌شناسی

ماده ۱: سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، سازمانی است مستقل که به‌طور مستقیم زیر نظر رئیس قوه قضاییه انجام وظیفه می‌نماید و به‌اختصار در این آیین‌نامه «سازمان» نامیده می‌شود.

ماده ۲: همه‌ساله در موعد مقرر بودجه سازمان در ردیف مستقل پیش‌بینی می‌شود و پس از موافقت رئیس قوه قضاییه برای تصویب به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارسال می‌گردد.

ماده ۳: زندان، محلی است که در آن محکومانی که حکم آنان قطعی شده است با معرفی مقامات قضایی صلاحیت‌دار قضایی و قانونی برای مدت معین یا به‌طور دائم به‌منظور تحمل کیفر، با هدف حرفه‌آموزی، بازپروری و بازسازی نگه‌داری می‌شوند.

ماده ۴: بازداشتگاه، محل نگه‌داری متهمانی است که با قرار کتبی مقام‌های صلاحیت‌دار قضایی تا اتخاذ تصمیم نهایی به آنجا معرفی می‌شوند.

تبصره ۱: تا هنگامی که بازداشتگاه‌های موضوع این ماده ایجاد نشده است، در زندان محل جداگانه طبقه‌بندی شده‌ای برای نگهداری متهمان تحت قرار در نظر گرفته می‌شود و نگه‌داری متهمان با محکومان در یک مکان ممنوع است.

تبصره 2: با اجرای طرح ساماندهی منطقه‌ای زندان‌های کشور، که از سوی سازمان تعیین و ابلاغ می‌شود می‌توان محکومان به حبس‌های کوتاه مدت تا 6 ماه را در بازداشتگاه نگه‌داری کرد.

ماده 5: زندان‌ها به زندان بسته، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال که خود شامل مؤسسه‌های حرفه‌آموزی و کاردرمانی (اردوگاه) است، تقسیم می‌شوند.

تبصره: مؤسسه اعم از زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، و سایر مؤسسه‌های تخصصی یا مراکزی است که در این آیین‌نامه، نام آن‌ها ذکر شده است.

ماده 6: زندان بسته، زندانی است محصور که با بُرج‌های دیده‌بانی در پوشش داخلی و خارجی دارای حفاظت کامل باشد.

تبصره: در این نوع زندان، محکومان شب‌ها در خوابگاه‌های اختصاصی یا گروهی نگهداری و روزها از برنامه‌های آموزشی و فنی و حرفه‌ای، و تفریحی استفاده می‌نمایند و در کارگاه‌های داخل زندان به کار گمارده می‌شوند.

ماده 7: مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مکانی است که می‌تواند محصور و در پوشش خارجی دارای حفاظت مناسب و یا نامحصور و بدون حفاظت و مأمور انتظامی و یا در حالتی بینابین باشد که در آن محکومان به‌طور گروهی به کار اعزام می‌گردند و پس از خاتمه کار دوباره به آسایشگاه‌های خود بازگشت داده می‌شوند.

تبصره: سازمان می‌تواند برنامه‌های حرفه‌آموزی، آموزش و اصلاح را در مورد متهمان نیز اجرا نماید.

ماده 8: کلیه محکومان با توجه به نوع و میزان محکومیت، پیشینه کیفری، شخصیت، اخلاق و رفتار بر اساس تصمیم شورای طبقه‌بندی، حسب مورد در زندان‌های بسته یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال نگه‌داری می‌شوند، مگر آن‌که مقام قضایی صادرکننده حکم در رأی صادره محل خاصی را برای نگه‌داری محکوم تعیین نموده باشد.

ماده 9: رئیس مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال باید به شیوه‌های مقتضی، طرز اخلاق و رفتار و نظم و ترتیب کار محکومان را کنترل نمایند.

تبصره: کارکنان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظف‌اند، طرز رفتار و اخلاق و نظم ترتیب کار محکومان را برابر مقررات سازمان کنترل نموده و تخلف‌های آنان را به‌سرعت به اطلاع رئیس مربوط برسانند. در این صورت رئیس مرکز ظرف مدت بیست و چهار ساعت مراتب را جهت اتخاذ تصمیم به شورای انضباطی منعکس خواهد کرد.

ماده 10: رئیس مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظف‌اند پس از ورود محکومان، آنان را با برنامه‌ریزی آموزشی و حرفه‌آموزی مؤسسه‌ها آشنا نمایند.

ماده 11: محکومانی که در مراکز حرفه‌آموزی اشتغال می‌یابند در تمامی ساعت‌های کار و حرفه‌آموزی، حق خروج از محل کار را نداشته و پس از خروج از آسایشگاه باید به‌طور مستقیم به محل کار رفته و به‌موقع نیز مراجعت نمایند. زمان ورود و خروج آنان در محل کار به‌دقت باید ثبت شود.

تبصره: در هر مورد که محکوم، مقررات مربوط را رعایت ننماید و یا صلاحیت حرفه‌آموزی و کار در محل‌های یاد شده را نداشته باشد، با نظر رئیس مرکز به زندان بسته اعزام گشته تا حسب مورد تصمیم نهایی از سوی شورای طبقه‌بندی و انضباطی مربوط اتخاذ گردیده و مراتب به قاضی ناظر زندان جهت اطلاع اعلام گردد.

ماده 12: مؤسسه کاردرمانی (اردوگاه)، مرکزی است برای نگهداری متهمان و محکومان جرایم مخدّر و اعتیاد.

ماده 13: محکومان بنا بر تصمیم شورای طبقه‌بندی به منظور اشتغال به کار یا حرفه‌آموزی به مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی زیر اعزام می‌شوند:

1: مؤسسه‌های درون زندان (این مؤسسه‌ها ممکن است در مالکیت زندان باشد یا به سایر سازمان‌های دولتی یا مؤسسه‌های خیریه یا تعاونی‌ها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مُجاز به استفاده از آنان باشد).

2: مؤسسه‌های خارج از سازمان (این مؤسسه‌ها ممکن است در مالکیت سازمان باشد یا به سایر سازمان‌های دولتی یا غیر دولتی یا عام المنفعه یا مؤسسه‌های خیریه یا تعاونی‌ها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مُجاز به استفاده از آنان باشد).

تبصره 1: مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با توجه به وضعیت ساختمان و کیفیت حفاظت آن‌ها به پیشنهاد رئیس مؤسسه و تشخیص رئیس سازمان می‌توانند به‌عنوان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال تعیین گردند.

تبصره 2: مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج از سازمان باید دست کم واجد محل‌های کافی، جهت نمازخانه، کتابخانه، وسایل ارتباط جمعی، خوابگاه، غذاخوری، محلی برای ملاقات محکومان و سایر زمینه‌های تفریحات سالم باشند.

ماده 14: مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی، مؤسسه‌هایی هستند که در آنجا متهمان و محکومان قبل و بعد، یا ضمن اجرای مجازات یا مستقل از آن ترفع حالتی که آن‌ها را در آینده در مظان ارتکاب جرم قرار می‌دهد، به حکم یا قرار کتبی مراجع قضایی نگه‌داری می‌شوند.

ماده 15: مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و نظایر آن مؤسسه‌هایی هستند که تحت نظارت سازمان با امکانات لازم از راه سرمایه‌گذاری دولت یا مشارکت بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال و آموزش فنی حرفه‌ای و نیل به خودکفایی با هدف بازپروری محکومان تأسیس می‌شوند.

تبصره: دستورالعمل ویژه این بخش با نظر حوزه معاونت امور اشتغال، خودکفایی و حرفه‌آموزی تهیه و پس از تأیید رئیس سازمان ابلاغ خواهد شد.

ماده 16: اداره‌های مراقبت بعد از خروج، مراکزی هستند که حمایتِ محکومانِ آزاد شده و واجد شرایط را بر عهده می‌گیرند.

ماده 17: کانون اصلاح و تربیت، مرکزی است که اطفال و نوجوانان بزهکار کمتر از 18 سال تمام در آنجا برای اصلاح، تربیت و آموزش نگهداری می‌شوند.

فصل دوم - وظایف سازمان و مسؤولان اداره‌کننده و ناظر زندان، بازداشتگاه‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و سایر مراکز وابسته به سازمان

ماده 18: وظایف سازمان به شرح زیر می‌باشد:

الف - نگهداری متهمان تحت قرار و محکومان به حبس، بنا بر دستور مقام‌های قضایی و به موجب مقررات و قوانین مربوط؛

ب - اداره کلیه امور زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، بازداشتگاه‌ها و مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی کشور و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

ج - ایجاد مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌های لازم برای نگهداری، بازپروری، حرفه‌آموزی و اشتغال به کار متهمان و محکومان؛

د - انجام تحقیقات و پژوهش‌های نوین کیفرشناسانه به منظور بهبود شیوه‌ها و خدمات زندانبانی؛

ه - تعیین خط‌مشی، اداره و نظارت بر اجرای کلیه امور مربوط به زندان‌ها و مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به آن؛

و - تهیه پیش‌نویس قوانین و مقررات مورد نیاز و پیشنهاد آن به مراجع صلاحیت‌دار؛

ز - ایجاد امکانات و تسهیلات لازم و مناسب به منظور تصدق امور بازپروری نظیر اصلاح، ارشاد، آموزش و بازسازی محکومان؛

ح - انجام خدمات مشاوره‌ای و نیز کمک و مساعدت به منظور حل مشکلات محکومان و خانواده آنان؛

ط - جذب هرگونه کمک از قبیل کمک‌های مردمی، مؤسسه‌های خیریه و برنامه‌ریزی جهت به کارگیری صحیح این‌گونه کمک‌ها با هدف بهبود امور زندان‌ها و مساعدت به محکومان و یا خانواده آنان؛

ی - سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلیه امور مربوط به اشتغال و حرفه‌آموزی محکومان و خودکفایی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال زندان‌ها و مؤسسه‌های وابسته؛

ک - تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز از محکومان و متهمان تحت نظارت به روش‌های علمی به منظور استفاده در امور اجرایی، سیاست‌گذاری‌ها و مطالعات کیفرشناسانه و انتشار آن‌ها به صورت سالنامه آماری کیفری؛

ل - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط آزادی مشروط و ارائه آن به قاضیان ناظر زندان؛

م - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومان واجد شرایط عفو و ارائه آن به هیئت عفو؛

ن - برنامه‌ریزی برای مراقبت بعد از خروج محکومان با همکاری دستگاه‌های مربوط؛

ص - آموزش کارکنان همسو با موازین کیفرشناسی نوین و سیاست‌های توسعه قضایی قوه قضاییه.

ماده 19: سازمان می‌تواند با ایجاد تشکیلات مناسب نسبت به انجام تحقیقات و مطالعات علمی کیفرشناسانه لازم رأساً اقدام نماید.

تبصره 1: کلیه پژوهش‌های سازمان باید همساز با مبانی نوین کیفرشناسی بوده، نتیجه آن برای سازمان و بهینه‌سازی اداره امور، کاربرد عملی داشته باشد.

تبصره 2: منظور از کیفرشناسی نوین؛ مطالعه، تحقیق، ارزیابی و بررسی روش‌های علمی اجرایی است که به فایده‌مندی فردی و اجتماعی شیوه‌های اجرای کیفرها، می‌پردازد.

ماده 20: استانداردهای مورد نیاز در مورد تشکیلات اعم از تعداد کارمندان، مربیان تربیتی، مأموران انتظامی و مربیان مذهبی و متخصصان در زندان‌ها و مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان به تناسب موقعیت و احتیاج‌های محل و آمار شناور محکومان توسط سازمان تعیین و به تصویب سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خواهد رسید.

ماده 21: در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان، بازداشتگاه و یا سایر مراکز وابسته به سازمان در صورت ضرورت، واحد آمار و رایانه تشکیل می‌گردد تا کلیه آمار مورد نیاز را ثبت نماید.

تبصره: مسؤول واحد یاد شده موظف است اطلاعات جمع‌آوری شده را بنا بر دستورالعمل‌های صادر شده تهیه و به مقام مافوق ارائه نماید.

ماده 22: تأسیس، احداث و اداره کلیه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان و نیز تغییر محل آن‌ها به‌طور انحصاری در اختیار سازمان می‌باشد. مراجع قضایی، اجرایی، اطلاعاتی، نظامی و انتظامی از داشتن زندان و بازداشتگاه‌های اختصاصی ممنوع می‌باشند.

تبصره: بازداشتگاه‌های انضباطی نیروهای مسلح از شمول این آیین‌نامه خارج است.

ماده 23: انتظامات و حفاظت فیزیکی از مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها و سایر مراکز وابسته به عهده سازمان است که توسط یگان انتظامی و نیروهای انتظامی تحت امر اِعمال خواهد شد.

تبصره: نیروهای یاد شده تحت امر رئیس سازمان بوده و وی می‌تواند اختیارات خود را رأساً اِعمال نموده یا با تفویض به معاون انتظامی سازمان، به مدیران کل استان‌ها و رؤسای زندان‌ها واگذار نماید.

ماده 24: وظایف رئیس زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته به سازمان عبارت است از:

الف - اجرای قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های وضع شده؛

ب - اجرای تصمیم‌های شورای طبقه‌بندی با رعایت مقررات مربوطه؛

ج - محافظت و مراقبت کامل از زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال محکومان و متهمان به وسیله عوامل در اختیار و پیش‌بینی تمهیدهای لازم برای جلوگیری از فرار آنان و همچنین مراقبت در نحوه رفتار مأموران با محکومان و متهمان؛

د - آموزش توجیهی، هدایت و نظارت بر یگان حفاظت زندان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال؛

ه - برنامه‌ریزی و اهتمام و اقدام در جهت تهذیب، اصلاح و تربیت محکومان و نیز تأمین بهداشت، تغذیه، تربیت بدنی و تفریحات سالم آنان در محیط زندان یا مراکز وابسته؛

و - اجرای برنامه‌های آموزش حرفه‌ای، فنی، کشاورزی، خدماتی، علمی و مذهبی با همکاری سازمان‌های مربوطه؛

ز - اِعمال نظارت و بازرسی مداوم و کسب اطلاعات لازم از وضعیت عمومی و فردی محکومان و متهمان و رسیدگی به امور دیه، مراکز مراقبت بعد از خروج و مؤسسه‌های صنعتی کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

ح - همکاری و مساعدت در اجرای برنامه‌های انجمن حمایت از زندانیان، ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه، مراکز مراقبت بعد از خروج و مؤسسه‌های صنعتی کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته؛

ط - مراقبت در اجرای برنامه روزانه و دو نوبت سرشماری از محکومان و متهمان و گزارش اتفاق‌ها و آمار روزانه به مقام‌های بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

ی - گزارش نتایج حاصله از اجرای برنامه‌های محوله به مقام‌های بالاتر برابر دستورالعمل‌های صادر شده؛

ک - تهیه برنامه و بودجه سالیانه واحد تحت سرپرستی و ارائه آن به مدیر کل استان؛

ل - انجام سایر وظایف پیش‌بینی شده در این آیین‌نامه.

ماده 25: رئیس زندان یا مراکز وابسته شخصاً و در غیاب وی، مسؤول مربوط، به محض اطلاع از وقوع حادثه باید در محل حاضر شده، ضمن اتخاذ تدابیر لازم و عاجل برای برقراری نظم و آرامش، در صورت لزوم مراتب را در اسرع وقت به مقام‌های بالاتر گزارش نماید و رونوشت آن نیز برای دادستان با قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد.

ماده 26: حفاظت از زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، استقرار نظم و تأمین امنیت آن‌ها با استفاده از طرح‌ها، عامل و موانع حفاظت فیزیکی و برخورد مناسب و مقابله لازم با هرگونه اختلال نظم، اغتشاش، شورش و اقدام‌های مخفیانه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال به وسیله یگان حفاظت تحت نظارت و هدایت رئیس مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان انجام می‌گیرد.

ماده 27: مدیران و رؤسای زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظف‌اند فهرست متهمان تحت قرار در زندان مدیریت خویش را که حداکثر یک ماه از تاریخ صدور قرار آنان سپری شده، هر ماه تهیه کرده و به منظور تعیین تکلیف نهایی در اختیار مراجع قضایی مربوط قرار دهند.

ماده 28: معاون زندان بر حسب وظیفه و عنوان اختصاصی (هر یک از معاونت‌ها) و بر اساس درجه زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال در انجام تکالیف مقرر با زندان همکاری و مُعاوضت نموده و دستورهای قانونی او را به مورد اجرا می‌گذارد و در غیاب رئیس زندان یکی از معاونان به پیشنهاد وی و تصویب مدیر کل استان مسؤلیت امور را بر عهده خواهد داشت.

ماده 29: وظایف فرمانده قرارگاه زندان به شرح زیر است:

1. نظارت بر امور حفاظت فیزیکی زندان و تأیید لوحه نگهبانی، گشت و کنترل و تأیید لوحه پاسداری؛

2. نظارت بر حضور و غیاب پرسنل انتظامی زندان و اقدام لازم در این خصوص؛

3. بازدید و بررسی وضع ظاهری کارکنان حاضر به خدمت در هنگام برگزاری مراسم صبحگاه و انجام وظیفه و ارائه آموزش‌ها و تذکرات ضروری به آن‌ها؛
4. نظارت در تمرین پرسنل نسبت به طرح‌های دفاعی و امنیتی زندان با پرسنل؛
5. بازدید از اماکن زندان و اسلحه و مهمات و تجهیزات و نظارت بر امر نظافت و نگهداری آن‌ها؛
6. نظارت بر نحوه اعزام و انتقال زندانیان به مراجع قضایی و دیگر مراجع؛
7. نظارت، بررسی، هدایت و راهنمایی مسوول نگهداری و افسر آموزش و یگان عملیات و سایر عوامل کشیک و گشت در انجام وظایف محوله؛
8. ابلاغ دستورات مقامات مافوق و بخش‌نامه‌های اداری و انتظامی به مأمورین مربوط و نظارت بر حسن اجرای آن‌ها؛
9. عهده‌دار شدن امور در غیاب مسوول امور انتظامی؛
10. تدوین، ارائه و پیشنهاد طرح‌ها و دستورالعمل‌های لازم در زمینه هر یک از موارد فوق در جهت بهبود امور جاری و تسهیل و تسریع کار برابر مقررات.
11. جلوگیری از وقوع هرگونه بی‌نظمی و نظارت بر تحقیقات اولیه و تشکیل پرونده و اعزام متهم یا متهمین به مراجع قضایی در وقت قانونی؛
12. ارائه گزارش لازم از وقایع اتفاقیه به مقام مافوق؛
13. انجام سایر امور محوله طبق دستور.

ماده 30: وظایف افسر نگهبان عبارت است از:

1. حضور به موقع در محل خدمت و مطالعه مندرجات 24 ساعت گذشته دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه به منظور پیگیری و اجرای دستورهای صادره از سوی مقام مافوق و اطلاع از وقایع مربوطه؛
2. کنترل عوامل نگهبانی، نظارت بر تحویل اسلحه و مهمات به آنان، تطبیق نام آنان با لوحه نگهبانی، اعلام پرسنل غایب به مقام مافوق و ثبت اسامی و مأمورین حاضر در دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه؛
3. نظارت بر امور کمک افسر نگهبان مبنی بر اعزام به موقع عوامل نگهبانی به محل مأموریت؛
4. تحویل و تحوّل امور نگهبانی با توجه به وقعات روز قبل؛
5. تنظیم و ثبت وقعات و گزارش‌های نهایی به صورت صحیح و بدون خط‌خوردگی و تراشیدگی و إلحاق برابر دستورالعمل‌های صادره؛
6. رسیدگی به پرونده‌های مشکله باقی مانده از نگهبانی قبل جهت تکمیل و به جریان انداختن و آماده نمودن آن‌ها برای ارسال به مراجع قضایی؛
7. نظارت بر انجام وظیفه مأمورین اطلاعات درب ورودی و راهنمایی مراجعه‌کنندگان و نگهداری اشیاء ممنوعه ارباب رجوع؛
8. بازدید از عوامل نگهبانی و اماکن انتظامی در طول مدت خدمت؛
9. تقدیم گزارش از وضعیت حفاظت فیزیکی زندان در زمینه مشکلات، نواقص، ایرادات و نارسایی‌ها به فرمانده انتظامی در مدت نگهبانی؛
10. نظارت بر امور محوله داخلی بین پوسته دوم زندان مانند نظافت کلیه اماکن انتظامی، اطمینان از عدم وجود اشکال در ساختمان و تأسیسات؛
11. تعیین افراد جیره‌بگیر، امور رفاهی مأمورینی که به‌طور شبانه‌روزی در زندان به‌سر می‌برند، وضعیت ظاهری و شئون اسلامی، رعایت موارد انضباطی و جلوگیری از حرکات یا اعمال سوء مأمورین و نظارت بر اجرای برنامه‌های دسته‌جمعی از جمله نماز جماعت، سخنرانی و اجرای دستورات انضباطی و تنبیهی در مورد هر یک از کارکنان و ارائه گزارش نواقص، معایب مشهود در هر مورد به مقام بالاتر؛
12. اجرای مراسم صبحگاه و شامگاه؛
13. اِعمال نظارت لازم بر بازرسی بدنی از زندانیان، ملاقات‌کنندگان و بازرسی دقیق وسائط نقلیه و سایر تجهیزات در هنگام ورود و خروج از زندان بدون استثناء؛
14. هدایت و نظارت کمک‌نگهبان در انجام وظایف و امور محوله؛
15. ارائه گزارش سوانح و حوادث غیر مترقبه حادث شده به مقام مافوق در اسرع وقت؛

16. اجرای کامل مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه و نظارت کامل در حسن جریان امور انتظامی و سرکشی و بازدید مرتب از اماکن مختلف پستی و ارتباط آنان با یکدیگر و به‌طور کلی برقراری نظم و آرامش در محدوده فیزیکی تحت مسؤولیت و اعمال مراقبت دائم در مورد جلوگیری از ورود هرگونه سلاح سرد و گرم به زندان؛

17. آمارگیری از کارکنان تحت امر به‌منظور آگاهی بر تعداد کارکنان موجود، غایب، در حال مرخصی، بیمار، فراری، منتسب و ... و تنظیم آمار لازم و درج آن در دفتر نگهداری؛

18. انجام سایر امور محوله طبق دستور.

ماده 31: مسؤول بازدید و کنترل ورود و خروج افراد و وسایل مؤظف است علاوه بر امور محوله، اقدامات زیر را انجام دهد:

1. بازرسی دقیق از وسائط نقلیه و اشیایی که به هر نحو به زندان وارد و یا خارج می‌شوند و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه؛

2. بازرسی بدنی از زندانیان و مراجعین به هنگام ورود یا خروج از زندان و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه؛

3. اجرای مقررات مربوط به ورود اشخاص به زندان؛

4. تنظیم و ثبت دفتر ورود و خروج به زندان؛

5. ارائه گزارش موارد تخلفات زندانی و ارباب رجوع و معرفی آنان به مسؤول مربوطه؛

6. کنترل ورود و خروج خودروها از حیث ثبت تاریخ و ساعت و شماره خودرو با نام راننده مربوطه و گرفتن کارت شناسایی معتبر از راننده و در مواقع ضروری گرفتن کارت ماشین.

ماده 32: وظایف سایر مسؤولین و کارکنان در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات و مراکز وابسته بر اساس شرح وظایف پست سازمانی مصوب خواهد بود.

ماده 33: ترک نگهداری، صحبت کردن در موقع نگهداری، خوابیدن، نشستن و خارج شدن از محوطه پاسگاه، غذا خوردن، استعمال دخانیات، انجام حرکتی که باعث انصراف خاطر آنان از خدمت و مراقبت از زندانیان در تکالیف مقرر آنان شود، ممنوع می‌باشد. نگهداران باید طبق آیین‌نامه داخلی همیشه مجهز و ملبَس به لباس رسمی و تمیز و مرتب بوده، مواقعی که در داخل زندان‌ها مأموریت داشته باشند بدون اسلحه انجام وظیفه نمایند. اسلحه، مهمات و تجهیزات زندان باید در پوشش خارج بند در جای امن و مستحکم نگهداری شود. هنگامی که نگهداران زندانی را طبق دستور رسمی و کتبی مقامات صلاحیت‌دار قانونی برای محاکمه یا بازپرسی یا انتقال به زندان یا محل دیگر از زندان خارج می‌نمایند باید مسلح باشند و در طول راه حق توقف و مذاکره و حرف زدن با متهم و دیگران را ندارند و مکلفند زندانی را برابر مقررات مربوط تحت مراقبت کامل از جای خلوت مستقیماً به مرجع قضایی احضار کننده بدرقه نموده، پس از انجام کار او را بلافاصله و به‌همان نحو مستقیماً به زندان عودت داده به افسر نگهدار خارج تحویل نمایند. نگهداران به هنگام نگهداری، بدرقه و حفاظت زندانیان از ادای احترامات معاف خواهند بود. اگر زندانی مبادرت به فرار نماید نگهدار مؤظف است ضمن استمداد از اطرافیان با تمام توان او را تعقیب نموده و چنانچه با به‌کاربردن تلاش‌های ممکن موفق به دستگیری وی نشود، سه مرتبه با صدای بلند ایست داده هرگاه باز هم توقف ننمود، با رعایت اطراف و جوانب و توجه به این که باعث قتل یا جرح کسی نشود با استفاده از اسلحه و تیر هوایی و در مقام ناچاری با نشانه‌گیری ساق پای زندانی از فرار او جلوگیری نماید. هرگاه نگهدار بدون اجازه رسمی و کتبی مقامات مربوط از بازداشت هر زندانی، اطلاعی به خارج از زندان داده یا اطلاعات و پیام‌ها و نوشته‌ها یا اجناس و اشیایی از طرف زندانیان به خارج برساند یا از خارج برای آنان بیاورد به نسبت اهمیت تخلف تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. نگهدار در مواقعی که خلافی از یک نفر زندانی مشاهده نماید بدون این که حق داشته باشد او را مجازات یا حتی ملامت کند بایستی مراتب را با ذکر جزئیات امر کتباً به افسر نگهدار گزارش دهد، چنانچه در مقام رسیدگی خلاف گزارش وی ثابت شود مؤاخذه خواهد شد.

تبصره - تخلف از مقررات ماده فوق علاوه بر تعقیب قانونی موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.

ماده 34: در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا با توجه به نوع آن به تعداد کافی پست سازمانی جهت انجام امور مربوط در نظر گرفته خواهد شد. شرح وظایف هر یک از مشاغل توسط مسؤولان مربوط در ستاد مرکزی تصویب و به مسؤولان زندان‌ها، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال و جهت ابلاغ به متصدیان مشاغل ابلاغ خواهد شد.

تبصره - مسؤول هر واحد مؤظف است شرح وظایف مشاغل تحت سرپرستی خویش را مطالعه و به متصدیان مشاغل ابلاغ نماید. افزون بر آن ضمن ارائه آموزش‌های لازم به کارکنان برای اجرای شرح وظایف، یک نسخه از شرح وظایف هر فرد را در محل کار وی و در جایی که توسط مراجعان به راحتی دیده می‌شود نصب نماید.

ماده 35: وظایف سایر مسؤولان و کارکنان سازمان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، بازداشتگاه‌ها، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسه‌ها و مراکز وابسته بر اساس شرح وظایف پست سازمانی مصوب خواهد بود.

تبصره 1: مسؤولان پست‌های مصوب با توجه به امکانات و نیروی انسانی بر اساس تخصص‌های مربوط به پست مورد تصدی منصوب خواهند شد، رئیس سازمان به منظور پیاده شدن راهبردی توسعه قضایی، اصل تخصص‌گرایی را در انتصاب‌ها ملاک قرار خواهد داد.

تبصره 2: کلیه مسؤولان بازرسی سازمان خواه در ستاد و خواه در استان‌ها باید از میان حقوقدانان مسلط به حقوق زندانیان انتخاب شوند.

تبصره 3: به‌منظور فراهم شدن زمینه‌های نهادینه‌سازی سیاست‌های نوین کیفری و فایده‌مندسازی شیوه‌های اجرای کیفر سلب آزادی، ترجیحاً رئیس مراکز آموزشی و پژوهشی سازمان و مسؤولان واحدهای آموزش و پژوهش این مراکز از میان متخصصان کیفرشناسی انتخاب خواهند شد.

ماده 36: رئیس دفتر زندان مکلف است در حُسن جریان کلیه امور مربوط به دبیرخانه و بایگانی و تقویم و ابلاغ و اجرای احکام، نظارت کامل داشته و مراقبت نماید تا کارهای جاری بدون وقفه و تأخیر و به موقع انجام شده، پاسخ نامه‌های رسیده در اسرع وقت تهیه و به مقصد ارسال شود، کلیه نامه‌ها و احکام و قرارهای رسیده در دفاتر مربوط ثبت، پس از ابلاغ به زندانیان و اجرای مفاد آن در پرونده مربوط به هر زندانی درج و بایگانی گردد. بدیهی است نتیجه اجرای حکم را به مرجع قضایی مربوطه ارسال خواهد نمود. دفاتر داخلی هر زندان عبارتند از:

دفتر نامه‌ها و احکام و قرارها - دفتر ثبت اسامی زندانیان - دفتر حضور و غیاب زندانیان - دفتر تقویم و احتساب محکومیت‌ها با تعیین تاریخ دقیق آزادی زندانیان - دفتر ثبت اسامی زندانیان پیشینه‌دار - دفتر ثبت احضاریه‌ها - دفتر آزادی زندانیان - دفتر ورود و خروج زندانیان - دفتر ملاقات.

تبصره - نظارت کامل در اجرای محکومیت‌های نقدی زندانیان در زندان‌ها از وظایف خاصهٔ مسؤول اجرای احکام هر زندان می‌باشد.

ماده 37: مسؤول شعبهٔ اموال و ائبار که صاحب جمع اموال زندان شناخته می‌شود، مکلف است طبق مقررات آیین‌نامهٔ مربوط در محافظت و نگهداری ائبار و اموال دولتی و لوازم و اشیاء و اسناد متعلق به زندانیان مراقبت و اهتمام شایسته به عمل آورده و وظایف مشروح زیر را انجام دهد:

پیش‌بینی و اقدام به موقع و لازم در تهیه و تدارک ائبار و ملزومات و مایحتاج داخلی زندان از قبیل لباس و پوشاک مأمورین و زندانیان، تأمین احتیاجات مربوط به سوخت و روشنایی و استحمام و نظافت و بهداشت زندانیان و امکان زندان و هرگونه ضروریات دیگر؛

جلوگیری از تفریط و تضییع و حیف و میل اموال و ائبار دولتی و لوازم شخصی زندانیان و اشیایی که به طور امانت می‌سپارند؛

تهیه و تنظیم دفاتر مربوط به ثبت نامه‌های اداری؛

وصول و تحویل اموال و ملزومات و اشیاء دولتی، نوشت افزار اداری، ملبوسات دولتی زندانیان و مأموران زندان؛

ثبت اموال و ائبار دولتی بر طبق نمونهٔ رسمی و منطبق با مقررات آیین‌نامهٔ اموال دولتی؛

ثبت درخواست‌های مربوط به تهیهٔ اشیاء و لوازم مورد احتیاج؛

ثبت البسه و لوازم شخصی و اسناد عادی و قیمتی محکومان و هر چیزی که محکوم موقع ورود به زندان با خود دارد، در دفاتر مربوطه؛

تفکیک و نگهداری کیسه‌های محتوی لباس و اشیاء محکومان به ترتیب شمارهٔ ردیف. (لباس و لوازم شخصی هر محکوم به محض ورود او به مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان باید به وسیلهٔ متصدی ائبار، نظافت و ضد عفونی شده در کیسهٔ مخصوص با ذکر شماره در برگ صورت‌مجلس تنظیمی تحویل و تحوّل که یک نسخهٔ آن با قبض ائبار به زندانی تسلیم می‌شود لفاف شده و در حفظ و حراست آن از گزند موش و بید و آفات دیگر دقت و مراقبت کافی به عمل آید)؛

تنظیم اسناد و درخواست رسمی برای تهیه و تدارک اجناس مورد لزوم به امضاء و گزارش رئیس زندان و مقامات مالی مربوط؛

مراقبت در نظافت و حفاظت کامل اموال دولتی و امکانات محکومان؛

دقت و مراقبت کافی در تحویل صحیح و سالم امانت‌های محکومان به هنگام آزادی یا انتقال آنان و ارسال صورت‌مجلس تنظیمی با امضاء محکوم به دفتر مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان.

ماده 38: اداره‌ها و واحدهای مددکاری و خدمات اجتماعی در جهت شناخت شخصیت محکومان و کشف و حلّ معضلات و مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی آنان با کسب نظر روان‌شناس، تحقیقات و اقدام لازم را نموده، یک نسخه از تحقیقات را جهت ضبط در پروندهٔ شخصیت محکوم به رئیس زندان و نسخهٔ دیگر را جهت اقدام لازم به ادارهٔ متبوع خود تسلیم می‌نماید. مددکاران باید با ابراز شفقت و جلب اعتماد محکوم برای بازگشت آنان به زندگی عادی و سالم اجتماعی اقدام و اهتمام لازم به عمل آورند.

تبصره - مدیران کلّ استان‌ها مکلف‌اند هر سال بودجه‌ای را ترجیحاً با جلب کمک‌های مردمی و مؤسسه‌های خیریه به منظور زندان‌زدایی و به صورت تنخواه در اختیار واحدهای مددکاری هر نهادتگاه قرار دهند. واحدهای مددکاری، ضمن تلاش برای جلب رضایت شاکی، بدهی‌های مالی تا سقف دو میلیون ریال را از بودجهٔ در اختیار پرداخت نموده، تا بدین وسیله موجبات جلب رضایت شاکیان و آزادی محکومان مالی یا بهره‌مندی آنان از آزادی مشروط را فراهم کنند.

ماده 39: از تاریخ تصویب این آیین‌نامه، واحدهای فرهنگی - تربیتی زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال به «واحد بازپروری» تغییر نام می‌یابند. مسؤولان واحدهای بازپروری مکلف‌اند کلیهٔ اقدام‌ها، فعالیت‌ها، برنامه‌ها و امکانات مادی و معنوی واحدهای خود را به سوی بازپروری و بازسازی محکومان هدفمند سازند، به نحوی که نتیجهٔ اقدام‌های آنان، کاهش ماهانه و سالانهٔ میزان تکرار بزه و افزایش میزان خروجی محکومان باشد.

افزون بر وظایف مقرر در پُست‌های مصوب، مسؤولان واحدهای بازپروری موظف‌اند:

1- (اصلاحی 1384/11/17) برای کلیهٔ فعالیت‌های خود به منظور بازپروری، برنامه‌ریزی نموده؛ ضمن تعریف و تعیین اهداف عینی و اختصاصی خود؛ هم‌سو با بازپروری نسبت به تدابیری که مؤثر در اصلاح، بازپروری و بازسازی محکومان با جامعه و نیز کاهش میزان بازگشت محکومان به زندان است اقدام نمایند.

2. کلیه برنامه‌ها و اقدام‌های بازپرورانه واحدهای خود را با محیط زندان یا مراکز محل خدمت، شرایط اقلیمی، فرهنگی و بومی و ویژگی‌های مردم‌شناسانه‌ی محکومان همساز و همگرا گردانند.

3. آثار برنامه‌ها و فعالیت‌های اجرا شده‌ی واحد خود بر محکومان و تأثیر پیشرفت آن بر کاهش میزان تکرار بزه را مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرار دهند و ضمن اصلاح، تعدیل یا حذف برنامه‌های نامناسب؛ برنامه‌های نوین بازپرورانه جایگزین آن نموده، گزارش‌های ماهانه و سالانه خود را به رئیس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال محل خدمت و شورای طبقه‌بندی به منظور اتخاذ تصمیم‌های بهتر و مناسب‌تر ارسال نمایند.

تبصره: گزارش‌های سالانه‌ی یاد شده هر سال توسط مدیران کل استان‌های مربوط، به منظور بهینه‌سازی تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها به معاونت بازپروری سازمان تسلیم خواهند شد. معاونت یاد شده مکلف به مطالعه کارشناسانه، برنامه‌ریزی و ابلاغ برنامه‌های بهینه‌ساخته به واحدهای بازپروری می‌باشد.

ماده 40: روان‌شناسان زندان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظف‌اند با همکاری مددکاران و بخش معاونت بازپروری و ملاحظه پرونده شخصیتی محکومان، ضمن بررسی ناسازگاری و ناهنجاری‌های روانی آنان مراتب را به شورای طبقه‌بندی اعلام و اقدام لازم را برای ایجاد سازگاری و در صورت لزوم درمان آنان به عمل آورند.

ماده 41: مسؤول بهداری مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان موظف است با همکاری متخصصان مربوطه از قبیل روان‌پزشک، پزشک و یا روان‌شناس نسبت به بستری کردن بیماران روانی به منظور معالجه آنان اقدام نموده در صورتی که بیماری افراد یاد شده منجر به جنون یا اختلال مشاعر تشخیص داده شود، مراتب را در اسرع وقت به وسیله رئیس مؤسسه یا زندان به پزشکی قانونی جهت اعلام نظر و اطلاع به مقامات قضایی گزارش نموده و در صورت نیاز برای انتقال و معالجه آنان در یک مؤسسه درمانی و تأمین تدابیر شایسته قانونی را اتخاذ نماید.

ماده 42: مربیان زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، صنعتی، کشاورزی و خدماتی موظف‌اند ضمن اجرای دستورهای که از طرف رئیس مؤسسه به آنان ابلاغ می‌شود، در روز دست کم دو بار صبح و عصر از محکومان و متهمان سرشماری و حضور و غیاب به عمل آورده و ضمن گشت، افراد مشغول به کار را تحت نظر گرفته و از هرگونه تماس آنان با افراد خارج و یا خروجشان از محوطه مؤسسه یا فرار آن‌ها جلوگیری کنند و در صورت بروز حادثه یا مشاهده هرگونه تخلف، فوری طبق مقررات این آیین‌نامه اقدام نموده، مراتب را به رئیس زندان یا مراکز مربوط گزارش نمایند.

تبصره 1: شرح وظایف مربیان بر اساس ویژگی‌های مؤسسه یا زندان محل خدمت و متناسب با آن متفاوت خواهد بود و شورای برنامه‌ریزی سازمان مکلف است در تعریف شرح وظایف مربیان تفاوت‌های مؤسسه‌ای را رعایت کند.

تبصره 2: اعزام و بدرقه محکومان و متهمان به وسیله نیروهای مربی ممنوع است. در موارد اضطراری یا در مورد محکومان و متهمان زن؛ این امر به همراهی دیگر رابطان انجام خواهد شد.

ماده 43: متهمان و محکومان در طول اقامت در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و یا زندان و یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و یا اقامت در مؤسسه‌های اقدامات تأمینی و تربیتی از حیث تحولات حاصله در ویژگی‌های اخلاقی و مذهبی و تشخیص سلامت بدنی و روحی تحت مراقبت و بررسی متخصصان زندان یا مؤسسه مربوط قرار خواهند داشت.

تبصره - اقدام‌های مقرر در این ماده در بازداشتگاه‌ها نیز اعمال خواهد شد.

ماده 44: به منظور توسعه و ترویج مبانی و موازین حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مؤسسه‌های تحت نظر سازمان، رعایت موازین حقوق اسلامی و انسانی، تسهیل روند زندان‌زدایی و بازسازی محکومان با جامعه، دفتری به نام «دفتر حمایت از حقوق شهروندی زندانیان» زیر نظر رئیس سازمان و با تعداد لازم کارشناس تشکیل می‌شود. وظایف این دفتر به شرح زیر است:

1. مطالعه، بررسی و پیگیری موارد نقض حقوق شهروندی در زندان‌ها، بازداشتگاه‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و اعلام آن به رئیس سازمان.

2. مطالعه پرونده‌های قضایی افراد تحت قرار و تذکر گذشت موعدای قانونی به قاضیان ناظر و مقام‌های قضایی مربوط.

3. تهیه کتابچه‌ای در مورد حقوق و تکالیف قانونی محکومان و متهمان و تقدیم ماهانه این حقوق و تکالیف به افراد تازه‌وارد.

4. همکاری مستمر و نظام‌مند با هیأت نظارت بر اجرای قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی، ستاد حقوق بشر قوه قضاییه و سایر نهادهای حقوق بشری پس از هماهنگی بازرس سازمان.

5. نظارت بر حسن اجرای این آیین‌نامه و سایر اموری که به این دفتر به موجب قانون ارجاع می‌شود.

تبصره 1: مسؤول دفتر، از میان حقوق‌دانان آگاه به موازین حقوق شهروندی توسط رئیس سازمان انتخاب می‌شود.

تبصره 2: مسؤول دفتر مکلف است از وضعیت حقوق شهروندی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها به‌طور ماهیانه به رئیس سازمان گزارش دهد.

تبصره 3: گزارش سالیانه حقوق شهروندی سازمان به وسیله مسؤول دفتر تهیه گشته، از طریق رئیس سازمان تسلیم رئیس قوه قضاییه خواهد شد.

تبصره 4: در کلیه اداره‌های کل استانی، واحد حمایت از حقوق شهروندی زندانیان تأسیس خواهد شد.

ماده 45: افزون بر نظارت بر حُسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به زندان‌ها و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و سایر وظایفی که به موجب مقررات بر عهده قاضیان ناظر زندان گذارده شده است وظایف آنان با رعایت مقررات این آیین‌نامه عبارت است از:

1. اِعمال نظارت بر امور محکومان از حیث پیشبرد اهداف بازپرورانه و اتخاذ تدابیر مناسب به منظور فردی‌سازی هر چه بیشتر کیفرها.
 2. شرکت در شورای طبقه‌بندی، ملاحظه پرونده شخصیت محکوم و اتخاذ تصمیم در مورد شیوه اِعمال کیفر.
 3. اعلام تخلف‌های آیین‌نامه‌ای و قانون محکومان و متهمان به مراجع قضایی مربوط، در مواردی که متضمن جرم باشند.
 4. صدور مجوز به منظور ملاقات نمایندگان سیاسی و کنسولی اتباع خارجی که در حال تحمل کیفر یا بازداشتند.
 5. اعطای مرخصی به محکومان با ملاحظه پیشرفت‌های بازپرورانه و مقررات آیین‌نامه.
 6. مطالعه پرونده افراد تحت قرار بازداشت موقت یا کسب اطلاع از پرونده آنان به وسیله دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان یا طرف دیگر و اعلام مراتب گذشت مدّت‌های قانونی موضوع بند ماده 3 قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب (مصوب 1381/7/28) صرفاً جهت اطلاع به مراجع یاد شده.
 7. صدور مجوز قانونی به منظور ملاقات و کیلان و مشاوران حقوقی با موکلان خود.
 8. برگزاری جلسه‌های هفتگی پرسش و پاسخ با محکومان و متهمان به منظور حل مشکلات قانونی برآمده از نحوه اجرای کیفرها و پاسخگویی به مشکلات حقوقی آنان.
- ماده 46: در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال، یا مؤسسه صنعتی، کشاورزی و خدماتی هر یک‌ماه یک‌بار کمیسیونی با مسؤلیت رئیس زندان، مؤسسه و یا نماینده وی و با شرکت متخصصین روانشناسی، مددکاری، فرهنگی، تربیتی و در صورت لزوم کارشناس صلاحیت‌دار دیگر تشکیل و خلاصه دیدگاه‌های کمیسیون یاد شده نسبت به محکوم، در پرونده شخصیت او منعکس و رونوشت نظر کمیسیون برای قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد.

بخش دوم: مقررات عمومی (ماده 47 تا 179)

فصل اول - پذیرش، تشخیص و طبقه‌بندی

- ماده 47: واحد پذیرش و تشخیص محلی است برای پذیرش، بررسی و شناخت شخصیت محکومان و متهمان که زیر نظر مسؤول مربوط انجام وظیفه می‌نمایند.
- ماده 48: پذیرش از هنگامی آغاز می‌گردد که متهم یا محکوم به موجب برگ رسمی به امضاء و مهر مقام قضایی صادرکننده قرار یا حکم، متضمن مشخصات کامل متهم یا محکوم (شهرت - نام - نام پدر - سن - شماره شناسنامه - شماره ملی - کد پستی - شغل - نوع جرم و اتهام یا محکومیت - نوع و میزان مجازات - شماره قرار یا حکم - تاریخ شروع بازداشت) به وسیله مأمور شناخته‌شده قبلی که باید کارت شناسایی رسمی مُلصق به عکس خود را ارائه دهد به مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، بازداشتگاه، زندان یا سایر مراکز وابسته تحویل می‌گردد.
- تبصره 1: عدم ذکر نام و نام خانوادگی، نام پدر، نوع اتهام، شماره قرار و نیز عدم مهر و امضای مقام قضایی و قانونی موجب عدم پذیرش فرد خواهد بود مگر در مواردی که به ولگردی یا بی‌هویتی و امثال آن تصریح گردد که در این صورت زندان و مرجع قضایی بایستی به هر نحو ممکن مشخصات دقیق وی را به دست آورده و در سوابق ثبت کند.
- تبصره 2: سازمان موظف است فهرست مقام‌های صلاحیت‌دار قانونی را که بر اساس سایر قوانین موضوعه، مجاز به معرفی متهمان یا محکومان به زندان می‌باشند به اداره‌های کل زندان‌ها اعلام نماید.
- ماده 49: از هر محکوم به محض ورود در قسمت پذیرش و تشخیص توسط مأمورین انتظامی انگشت‌نگاری و عکاسی به عمل می‌آید و پس از تنظیم دو برگ انگشت‌نگاری (یک برگ برای زندان و یک برگ برای ارسال به مراکز اسناد قانونی) برای تعیین پیشینه با ذکر شماره عکس زندانی به انضمام مدارک رسمی نسبت به تحویل زندانی اقدام می‌گردد و افزون بر شماره‌های کلاسه‌ی دفاتر ثبت کل و ثبت قرارها و محکومیت‌ها، ذکر شماره عکس نیز در کلیه مکاتبات مربوط به بازداشتی‌ها و محکومان الزامی است.
- تبصره 1: هر محکوم یا متهم مکلف است هنگام ورود، مشخصات صحیح و کامل، کدپستی و کد ملی خود را به واحد پذیرش اعلام نماید و در صورت اعلام مشخصات غلط بنابر مقررات این آیین‌نامه تنبیه انضباطی خواهد شد، مسؤولان زندان‌ها یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال مکلف‌اند پس از احراز هویت واقعی، مراتب را به مراجع قضایی مربوط اعلام نمایند.
- تبصره 2: محکوم یا متهم هنگام ورود باید دست کم یک نفر را معرفی نماید که در صورت بروز هرگونه اتفافی برای وی در اسرع وقت به فرد مذکور اطلاع داده شود.
- ماده 50: در زندان‌ها، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و باید دفاتر ثبت کل حاوی نکات زیر، صفحه‌بندی و به امضاء و مهر رئیس زندان رسیده و مشخصات محکوم یا متهم به محض ورود و پیش از تحویل او به زندان به شرح زیر در آن ثبت شود (ذکر هویت کامل متهم یا محکوم، شامل: نام و نام خانوادگی کنونی و قبلی، نام مستعار، لقب، نام پدر و مادر، وضع شرایط و ویژگی‌های خانوادگی، جنسیت، مذهب، تابعیت، شغل، سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، پیشینه کیفری، شماره عکس، علائم مخصوص بدنی، نوع اتهام یا محکومیت، نوع قرار یا مجازات، مدت محکومیت، تاریخ شروع بازداشت، تاریخ آزادی از زندان، شماره قرار یا حکم، مرجع صدور قرار یا حکم، نشانی دائم، شماره تلفن و شماره و محل صدور شناسنامه). صحت انطباق مشخصات یاد شده با محکوم معرفی شده باید در زیر معرفی‌نامه به وسیله مأمور آورنده‌ی نامه‌ی محکوم یا متهم تأیید و پس از ثبت مراتب در دفتر ثبت کل، صحت آن به امضاء زندانی معرفی شده در ستون آخر دفتر یاد شده گواهی شود.

ماده 51: پس از ثبت مشخصات کامل محکوم یا متهم در دفاتر (دفاتر مذکور در ماده 37) برای هر فرد به ترتیب شماره‌ی دائمی عکس پرونده تشکیل می‌گردد و کارت شناسایی مُلصَق به عکس همچنين کارت بايگانی به ترتیب حروف الفبا تهیه و در ردیف مربوطه نگه‌داری می‌گردد.

ماده 52: شماره مکاتبات‌های اداری درباره محکوم یا متهم بدین شرح خواهد بود:

متهم: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان).

محکوم: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه مورد اتهام در مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت ممیزه زندان)

ماده 53: کلیه پرونده‌های محکومان و متهمان، بایستی مُلصَق به عکس و حاوی برگ انگشت‌نگاری و شرح حال و خلاصه پیشینه شخصی، خانوادگی، اجتماعی و کیفری آن‌ها به امضاء مسؤول بايگانی زندان باشد.

ماده 54: برای هر محکوم کارت شناسایی ملصق به عکس شامل مشخصات کامل به شرح مُندرج در ماده 49 تهیه و در هر گونه نقل و انتقالی به عنوان معرف و مُبین مشخصات محکوم مورد استناد و استفاده لازم قرار می‌گیرد.

ماده 55: رئیس زندان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، یا جانشین آن‌ها مکلف است هر روز اول وقت اداری از محکومان و متهمان تازه‌وارد بازدید نموده و الزام اجرای مقررات و مراعات نظم و انضباط را در محیط بازداشتگاه، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان به آنان تفهیم نموده و دفترچه راهنمای مقررات و حقوق و وظایف زندانیان را بین آن‌ها توزیع نماید.

ماده 56: در صورت فقدان منع قانونی، هر محکوم می‌تواند در اسرع وقت به وسایل ممکن به یکی از نزدیکان مورد اعتماد خود اطلاع دهد که در زندان حضور یافته، نسبت به تحویل اشیاء و لوازم شخصی او با حضور خود محکوم اقدام نماید، در هر نوبت صورت‌مجلس تحویل و تحوّل، بایستی در دفاتر نگهبانی و انبار زندان یا بازداشتگاه و پرونده محکوم ثبت شود.

ماده 57: هرگاه محکوم به‌طور کتبی تقاضا نماید که اشیاء و لوازم شخصی خود را به‌وسیله پست سفارشی یا به‌وسیله مطمئن دیگر برای یکی از بستگان خویش ارسال دارد، نسبت به بسته‌بندی و لاک و مهر آن با تنظیم صورت‌مجلس به امضای خود محکوم و مسؤول امور نگهبانی و انباردار، حاوی مشخصات و جزئیات و تعداد محتویات بسته اقدام می‌گردد. هزینه بسته‌بندی و حمل آن به‌عهده محکوم می‌باشد.

ماده 58: در صورتی که محکوم یا متهم نتواند شخص مطمئن را برای تحویل دادن اسناد و اشیاء و لوازم شخصی و قیمتی خود معرفی نماید، تعیین تکلیف و محل و نحوه سپردن و نگهداری آن در محلی غیر از مؤسسه یا زندان از قبیل صندوق امانات پستی یا یکی از بانک‌ها و غیره موکول به تقاضای کتبی وی خواهد بود. هزینه نگه‌داری به‌عهده محکوم یا متهم است.

ماده 59: هنگام انتقال محکوم یا متهم به زندان دیگر باید تشریفات تحویل و تحوّل و بسته‌بندی لوازم و اشیاء دیگر او با تنظیم صورت‌مجلس و ثبت مراتب در دفاتر نگهبانی و انبار به‌طور کامل انجام شده و یک‌نسخه از صورت‌مجلس به‌همراه وی به مؤسسه یا زندان مقصد ارسال شود.

ماده 60: محکومان و متهمان مجازند در مؤسسه یا زندان تنها از لوازم و اشیاء شخصی زیر استفاده نمایند در غیر این صورت بنا بر نظر شورای انضباطی با آن‌ها برخورد خواهد شد.

کتاب و نشریات مُجاز، خمیردندان و مسواک غیرفلزی، جای صابون غیرفلزی، صابون و شامپو، ابرحمام، شانه غیرفلزی، دو عدد حوله کوچک، دو جفت جوراب، لباس زیر بنا به ضرورت بهداشتی، نوشت‌افزار (کاغذ، پاکت، مداد، خودکار)، عینک طبی و لوازم بهداشتی دیگر با اجازه بهداری زندان، ناخن‌گیر فاقد چاقو، ماشین اصلاح دستی، رادیو یک موج باتری‌دار.

ماده 61: به‌استثنای لوازم ذکر شده در ماده یاده شده، نگه‌داری و استفاده از اشیاء دیگر موکول به پیشنهاد رئیس مؤسسه یا زندان و تصویب مدیرکل استان می‌باشد. (این اشیاء در هنگام ورود با ذکر مشخصات کامل در دو نسخه صورت‌جلسه شده که یک نسخه در اختیار آورنده و نسخه دیگر در پرونده محکوم یا متهم ضبط می‌گردد).

ماده 62: محکوم یا متهم حق آوردن لوازم و ابزار کار از کارگاه و آموزشگاه را به داخل مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه ندارد.

ماده 63: در هر مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان قسمتی به نام «تشخیص» به منظور شناخت شخصیت محکومان و متهمان و طبقه‌بندی آنان با استفاده از خدمات کارشناسان متخصص تشکیل می‌گردد که تهیه و تنظیم و نگه‌داری پرونده‌ی شخصیتی زندانی به شرح مواد بعدی به‌عهده این قسمت است.

ماده 64: محکومان حداکثر دو ماه در قسمت پذیرش و تشخیص تحت آزمایشگاه‌های پزشکی، روانپزشکی، آزمون‌های روان‌شناسی و شناخت شخصیت و استعداد قرار گرفته و میزان سلامت جسمی و روانی معلومات و اطلاعات مذهبی و علمی و فنی آنان را در جهت شناخت شخصیت بررسی و تعیین می‌گردد. مددکاران اجتماعی طبق فرم‌های تنظیمی که براساس موازین اسلامی از سوی سازمان تهیه می‌شود در مورد پیشینه زندگی، تحقیقات لازم به‌عمل آورده گزارش کاملی از گذشته محکوم یا متهم از دوران طفولیت تا زمان تنظیم گزارش در محیط‌های مختلف خانوادگی، تحصیلی، محلی، حرفه‌ای و غیره را با اظهار نظر خود تهیه می‌نمایند. در انقضای مدت اقامت آنان در قسمت پذیرش و تشخیص کلیه گزارش‌های متخصصان در پرونده او متمرکز می‌شوند تا در شورای طبقه‌بندی مطرح شود.

ماده 65: در هر زندان، مرکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا شورایی با ترکیب زیر به‌نام شورای طبقه‌بندی زندانیان تشکیل می‌شود: قاضی ناظر زندان به‌عنوان رئیس شورا، رئیس زندان یا مرکز مربوط به‌عنوان دبیر شورا، مسؤولین واحدهای قضایی، بازپروری، انتظامی، رئیس اندرزگاه مربوط، یک نفر روان‌شناس و یک نفر مددکار که در قسمت تشخیص فعالیت می‌نمایند با انتخاب رئیس مرکز یا زندان.

تبصره 1: شورای طبقه‌بندی در اتخاذ تصمیم‌های مربوط به محکومان یا متهمان در صورت نیاز، نظر واحد حفاظت و اطلاعات را اخذ نماید.

تبصره 2: در زندان یا مراکز که دارای قاضیان ناظر متعدد باشد، انتخاب قاضی ناظر رئیس شورا بر عهده دادستان است.

تبصره 3: در صورت عدم حضور سایر قاضیان ناظر در جلسات شورا؛ مصوبات شورای طبقه‌بندی بایستی به استحضار آنان برسد.

ماده 66: شورای طبقه‌بندی در موارد زیر اتخاذ تصمیم می‌نماید:

الف - تعیین و تقسیم محل استقرار محکومان و متهمان؛

ب - اشتغال یا عدم اشتغال به کار محکومان در مراکز اشتغال داخل و یا خارج مؤسسه یا زندان؛

ج - اظهار نظر در زمینه احراز شرایط آزادی مشروط و عفو زندانیان با رعایت مقررات مربوطه.

تبصره - نقل و انتقال محکوم یا متهم در داخل در اختیار رئیس مؤسسه یا زندان می‌باشد.

ماده 67: شورای طبقه‌بندی دست کم هفته‌ای یک‌بار تشکیل و با حضور اکثریت اعضاء رسمیت می‌یابد، تصمیمات شورا با اکثریت آراء قطعی قابل اجرا است و در صورت لزوم به دعوت رئیس مؤسسه یا زندان جلسه فوق‌العاده تشکیل خواهد شد.

ماده 68: مدیر کل استان یا رئیس زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال با تصویب شورای طبقه‌بندی و به منظور تشویق محکومان، پیشنهاد عفو یا آزادی مشروط آن‌ها را با توجه به علاقه‌ی محکومان و پیشرفت آنان در اشتغال و رعایت مواد مربوط در این آیین‌نامه تقدیم می‌دارند.

تبصره - اشتغال به کار محکومان در صورت عدم ممنوعیت در حکم، با تصویب شورای طبقه‌بندی و در صورت نیاز پس از گذراندن یک دوره‌ی حرفه‌آموزی و آموزش، بلامانع است.

ماده 69: محکومان حسب پیشینه، سن، جنسیت، تابعیت، نوع جرم، مدت مجازات، وضع جسمانی و روانی، چگونگی شخصیت و استعداد و میزان تحصیلات و تخصص به یکی از قسمت‌های مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال، زندان یا مؤسسه‌های تأمینی و تربیتی معرفی می‌گردند.

تبصره 1: محکومان و متهمان زن می‌توانند اطفال خود را تا سن دو سال تمام به همراه داشته باشند. رئیس‌ان و مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال می‌توانند در هر مؤسسه یا زندان نسبت به تفکیک و جداسازی اطفال 2 تا 6 سال در محل مجزا (مه‌کودک) اقدام و یا نسبت به انتقال اطفال موصوف، به بهزیستی یا مؤسسه‌های نگهداری اطفال مبادرت نمایند.

تبصره 2: محکومان معرفی شده به زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال که وضعیت ظاهری آن‌ها حکایت از بیماری‌های روانی و جسمانی دارد، باید پیش از پذیرش توسط پزشک معتمد، مورد معاینه قرار گرفته و در صورت نیاز به مراقبت‌های پزشکی و بیمارستانی، مراتب به قاضی مربوط اعلام گردد.

فصل دوم - امور داخلی، برنامه‌های روزانه، تغذیه و بهداشت

ماده 70: در صورت امکان به محکوم، یک اتاق با وسایل لازم داده می‌شود و هرگاه محکومان به‌طور دسته‌جمعی نگهداری شوند، باید منتهای کوشش و دقت را در انتخاب افراد یک گروه از حیث تناسب سن و جهات دیگر به‌ویژه به‌هنگام خواب به‌عمل آورده و در شب بازدید و نظارت بیشتری درباره‌ی آنان اعمال گردد. برای محکومانی که حسب دستور مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار می‌بایست به‌طور جداگانه نگهداری شوند، باید اتاقی با امکانات لازم در نظر گرفته شود.

ماده 71: لوازم آسایشگاه برای هر محکوم عبارت است از: تخت‌خواب، تشک، بالش، دو تخته پتو، ملحفه برای پتو، تشک و بالش (تغییر محل این لوازم در آسایشگاه به دلخواه محکوم ممنوع است).

ماده 72: محکومان مکلف‌اند در حفظ و نگهداری و نظافت کامل لوازم مؤسسه یا زندان، مراقبت‌های لازم را به‌عمل آورند.

ماده 73: محکومان به‌هیچ‌وجه حق روشن کردن آتش و استفاده از چراغ‌های خوراکی‌پزی و نگهداری نفت و بنزین و وسایل برقی و سایر مواد محترقه را در داخل مؤسسه، زندان یا بازداشتگاه ندارند.

ماده 74: برنامه روزانه‌ی مؤسسه، زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها بایستی بدون تبعیض و استثناء درباره‌ی کلیه محکومان، یکسان به‌مورد اجرا گذاشته شود. برنامه‌ی مؤسسه‌ها، زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها به شرح زیر است:

اذان صبح، بیدار باش و تا طلوع آفتاب، انجام امور واجب مذهبی، استحمام، نظافت آسایشگاه، امور شخصی، طلوع آفتاب، ورزش صبحگاهی، صرف صبحانه و سپس شرکت در کلاس‌ها یا کارگاه‌ها، از ظهر تا 2 بعدازظهر انجام امور واجب مذهبی، صرف نهار و استراحت، 2 بعدازظهر به‌بعد شرکت در کلاس‌ها یا کارگاه‌ها، مغرب بجای آوردن امور واجب مذهبی، شام و ساعت خاموشی.

تبصره - در صورتی که تلویزیون برنامه آموزشی مفیدی برای محکومان داشته باشد، ریاست مؤسسه یا زندان می‌تواند خاموشی را تا پایان برنامه تلویزیون به تأخیر اندازد.

ماده 75: بیماران و افراد سالخورده با صدور گواهی معذورت از طرف پزشک زندان و تأیید آن توسط مسؤول بهداری برای مدتی که در گواهی تصریح می‌گردد، از اجرای برنامه‌های روزانه معاف خواهند بود.

ماده 76: در موقع امتحان‌ها و بنا به ضرورت، برای مطالعه و به منظور تشویق محکومان با کسب اجازه کتبی از مسؤول مؤسسه یا زندان، استفاده از روشنایی با رعایت سکوت کامل بدون ایجاد مزاحمت برای دیگران مجاز می‌باشد.

ماده 77: پس از خاموشی باید در محوطه مؤسسه یا زندان سکوت کامل برقرار باشد. همچنین در موقع کار، تحصیل، گردش، ورزش، تفریحات سالم و انجام وظایف جاری رعایت نزاکت، ادب، احترام و متانت در گفتار، کردار و رفتار در همه جا و تمام ساعات‌های شبانه‌روز الزامی است.

ماده 78: فریاد زدن، آواز خواندن با صدای بلند، جَر و بحث و گفتگوهای تُند که مُخل امنیت مؤسسه یا زندان گردد، مشاجره و ارتکاب هر عمل فردی یا دسته‌جمعی که نظم و آرامش داخل مؤسسه یا زندان را مُختل سازد، صحبت و اشاره کردن به هر نحوی از آنحاء، از پنجره‌های زندان با خارج به‌طور مطلق ممنوع است.

ماده 79: بازدید بدنی و لوازم همراه محکومان هنگام ورود و خروج به مؤسسه یا زندان و آسایشگاه به هر علتی الزامی است.

ماده 80: متهمان و محکومان باید بر اساس موازین اسلامی تحت نظارت مربیان مسؤول امور تربیتی زندان بوده و از آنان دست‌کم روزی دو نوبت صبح‌ها پیش از شروع ورزش و شب‌ها هنگام ورود به آسایشگاه، سرشماری به‌عمل آید.

ماده 81: محل کار و آسایشگاه و اشیاء محکوم یا متهم بر اساس دستور رئیس زندان یا جانشین او بازرسی می‌شود. تَمَرُد یا مقاومت در برابر مأموران بازرسی و سرپیچی از اجرای دستور آن‌ها موجب تنبیه‌های انضباطی مُتَمَرُد خواهد شد.

ماده 82: برای حفظ آرامش و امنیت داخل مؤسسه یا زندان و بازداشتگاه باید دست‌کم ماهی یک‌بار کلیه اماکن و لوازم و اشیاء محکومان به‌وسیله گروهی با انتخاب رئیس مؤسسه یا زندان یا جانشین او و تحت تعلیم و نظارت آنان بازرسی شود و با تنظیم صورت‌مجلس گزارش کار به‌طور مرتب در پوشه مخصوص بازرسی مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه بایگانی شود.

ماده 83: میخ زدن یا نوشتن روی دیوارهای مؤسسه یا زندان یا بازداشتگاه، ترسیم و نقاشی و اِصَاق عکس و هرگونه نوشته‌ای در آسایشگاه ممنوع است مگر در موارد خاص با اجازه رئیس مؤسسه یا زندان.

ماده 84: دست زدن متهمان یا محکومان به سیم کشی و تغییر محل لوازم الکتریکی یا تعویض آن به‌وسیله آنان در مؤسسه یا زندان و بازداشتگاه به کلی ممنوع است.

ماده 85: متهم یا محکوم باید هر روز صبح پیش از خروج از آسایشگاه نسبت به نظافت اتاق و لوازم آن و مرتب کردن رختخواب خود اقدام نماید. آویزان کردن لباس و لوازم شخصی در آسایشگاه ممنوع است بدین منظور اِشکاف‌هایی مخصوص تهیه و در اختیار زندانیان قرار می‌گیرد.

ماده 86: استعمال دخانیات در اماکن مُسَقَّف به‌طور مطلق ممنوع است، مسؤولان مربوط در مؤسسه یا زندان مکلف‌اند تمهیدهای لازم جهت ترک سیگار را فراهم نمایند.

ماده 87: متهمان و محکومان مُجاز به نگره‌داری و همراه داشتن پول در زندان نمی‌باشند و جهت رفع نیازمندی‌ها و احتیاجاتشان، مسؤولان زندان مکلف‌اند با استفاده از روش‌های قابل اجرا تمهیدهایی را فراهم نموده تا محکومان بتوانند از محل موجودی خود نسبت به خرید از فروشگاه‌ها و تهیه سایر کالاهای مورد نیاز خود اقدام نمایند. دستورالعمل موضوع این ماده از سوی سازمان به اداره‌های کل زندان‌ها ابلاغ خواهد شد.

تبصره - در صورت کشف وجوه نقدی و اوراق بهادار چنانچه محکوم، از وجه نقد استفاده‌های نامشروع از قبیل قماربازی و دادن رشوه نماید، وجوه یاد شده توقیف و مراتب طی گزارشی به قاضی ناظر زندان ارسال می‌گردد و چنانچه استفاده‌های نامشروع از آن به‌عمل نیامده باشد ضمن طرح موضوع در شورای انضباطی وجوه مزبور به حساب وی منظور گردیده و در مورد اوراق بهادار حَسَب مورد تصمیم قانونی اِتخاذ می‌گردد.

ماده 88: در صورت کشف اشیاء ممنوعه چنانچه صرف نگهداری آنها جرم باشد، موضوع طی گزارشی به قاضی ناظر زندان به‌منظور اِتخاذ تصمیم ارسال می‌گردد و در غیر این صورت ضمن طرح در شورای انضباطی تا پایان مدت حبس، اشیاء یاد شده توقیف و نگه‌داری و یا طی صورت‌جلسه تحویل خانواده محکوم می‌شود.

ماده 89: مواد ذکر شده در دو ماده پیش در سه‌نسخه صورت‌جلسه شده، یک نسخه نزد قاضی ناظر و یک نسخه در پرونده محکوم بایگانی و نسخه دیگر به محکوم تحویل می‌گردد.

ماده 90: پوشیدن لباس ویژه محکوم، برای محکومان الزامی نیست مگر به تشخیص سازمان زندان‌ها.

ماده 91: به تشخیص دایره مددکاری از سوی زندان سالیانه به متهمان و محکومان نیازمند، به‌میزان مناسب لباس داده شده و نیازمندی‌های بهداشتی ضروری متهمان و محکومان نیز تأمین می‌شود.

تبصره - استفاده از بند شلوار و کمر بند و نظایر آن به‌جز شرکت در برنامه‌های ورزشی که از سوی سازمان مُجاز تشخیص داده می‌شود، ممنوع می‌باشد.

ماده 92: برنامه غذایی متهمان و محکومان به تناسب فصل‌های سال به‌وسیله مدیر کل هر استان تصویب و به زندان‌ها ابلاغ می‌گردد. اداره‌های مالی و تدارکاتی و انبارهای زندان بر اساس برنامه تنظیمی نسبت به تأمین اعتبار و تهیه و تحویل مواد اولیه و دقت در مرغوبیت نوع آن اقدام می‌نمایند.

تبصره - مدیران کل استان‌ها می‌بایست با توجه به شرایط و احتیاج‌های اقلیمی هر محل، نسبت به تغییرات برنامه غذایی در محدوده اعتبار مصوب اقدام نمایند.

ماده 93: غذای روزانه در سه وعده به ترتیب زیر به زندانیان داده می‌شود.

صبحانه، نهار، شام و اغذیه لازم که دارای کالری و ویتامین‌های کافی باشد. بر اساس برنامه‌های غذایی مصوب و متناسب با شرایط آب و هوا در هر محل با چای و آب آشامیدنی سالم در اختیار زندانیان گذارده می‌شود. در تهیه وسایل ضروری برای جلوگیری از فساد مواد اولیه خواروبار و در نظیف ظروف و محوطه آشپزخانه از طرف مسئولان مربوطه اهتمام کافی و مستمر به عمل آید.

تبصره 1- متهمان و محکومان باید غذای خود را در صورت امکان در سالن غذاخوری زندان صرف نمایند.

تبصره 2- متهمان و محکومان بیمار طبق برنامه و نظریه پزشک معالج در مدتی که برای آنان تعیین شده است از غذای مخصوص بهداری استفاده خواهند نمود.

ماده 94: برنامه روزانه متهمان و محکومان و برنامه غذایی آنان در ماه مبارک رمضان از سوی سازمان اعلام خواهد شد.

ماده 95: حداقل برنامه غذایی عبارت است از:

نان و پنیر و چای برای صبحانه و نهار یا شام، سبزیجات تازه یا خشک، برنج، سیب زمینی، پیاز، حبوبات، انواع لبنیات، تخم‌مرغ و میوه فصل می‌باشد و در هر هفته حداقل سه بار به محکومان و متهمان نهار یا شام با گوشت داده می‌شود.

تبصره - نوع غذا برای کلیه محکومان هر زندان یکسان طبخ و توزیع می‌گردد.

ماده 96: لوازم غذاخوری برای هر محکوم عبارت است از: بشقاب - کاسه - لیوان و قاشق (در صورت امکان از جنس ملامین).

ماده 97: نظافت آشپزخانه، سالن غذاخوری، شستشو و خشک کردن ظروف و لوازم آن‌ها بدون تبعیض و استثناء طبق برنامه مؤسسه یا زندان به‌عهده کلیه محکومان می‌باشد.

ماده 98: در داخل مؤسسه یا زندان‌ها به اندازه احتیاج با سرمایه‌بنگاه تعاون، حرفه‌آموزی و صنایع زندانیان کشور و یا زندان، فروشگاه‌های لازم تأسیس و رئیس مؤسسه یا زندان از نظر حفاظت و مسؤولیتی که به‌عهده دارد بر آن‌ها نظارت خواهد داشت.

تبصره 1: تعیین اجناس و مواد مجاز برای فروش در فروشگاه‌های زندان با توجه به ضرورت حفظ بهداشت و امنیت داخلی زندان با رئیس زندان و نرخ آن‌ها بر اساس قیمت عادلانه روز خواهد بود.

تبصره 2: اجناس و لوازم فروشگاه‌های زندان نباید بیش از قیمت عادلانه روز بوده و در صورت لزوم اجناس تعاونی الزاماً با قیمت تعاونی فروخته می‌شود.

تبصره 3: صورت‌ریز مواد و اجناس موجود به‌نرخ عادلانه به امضاء مسؤول فروشگاه‌های مؤسسه یا زندان در تابلویی که به‌همین منظور در مدخل فروشگاه نصب می‌گردد درج و در معرض دید مشتریان گذارده می‌شود.

تبصره 4: رئیسان زندان‌ها مکلف‌اند نظارت کامل بر نرخ اجناس داشته باشند و چنانچه تخلفی صورت گیرد، متخلفان را به مراجع مربوط معرفی نمایند.

ماده 99: محکومان و ملاقات‌کنندگان می‌توانند اقلام مورد نیاز خود را از فروشگاه‌های داخل زندان تهیه نمایند؛ مگر این که زندانی به‌علت تنبیه انضباطی یا دستور پزشک از این امر منع گردیده باشد.

تبصره - فروش لوازم تجملی و مواد محرکه و دارو و وسایل برقی در فروشگاه‌های مؤسسه یا زندان ممنوع است.

ماده 100: وضع اماکن مؤسسه یا زندان عموماً و آسایشگاه محکومان به‌ویژه باید بر اساس اصول بهداشتی باشد.

ماده 101: نظافت داخل آسایشگاه، راهروها، حیاط هواخوری، سرویس‌ها، سالن اجتماعات، نمازخانه، کتابخانه، کارگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی و امثال آن تحت برنامه‌ریزی و نظارت به‌عهده محکومان است. اجیر کردن محکوم توسط محکومی دیگر به هر نحو ممنوع است.

تبصره - با محکومان بیمار و سالخوردگان و کسانی که قادر به انجام کارهایی چون موضوع ماده پیش نباشند بر اساس ماده 75 رفتار خواهد شد.

ماده 102: بهداری مؤسسه یا زندان مکلف است دست کم ماهی یک‌بار نسبت به تست پزشکی کلیه محکومان اقدام نماید.

ماده 103: تا جایی که امکان‌پذیر است باید ترتیبی اتخاذ شود که احتیاج‌های درمانی و بهداشتی محکومان بیمار در داخل مؤسسه یا زندان تأمین شود تا به انتقال محکوم به خارج از زندان نیازی نباشد. با این‌همه در موارد ضروری خروج محکوم از زندان برای معالجه بایستی با تأیید بهداری زندان و اجازه رئیس مؤسسه یا زندان و موافقت قاضی ناظر باشد. در موارد فوری محکوم بیمار به‌دستور پزشک یا بهداری زندان و اجازه رئیس مؤسسه یا زندان یا جانشین او به بیمارستان اعزام می‌گردد و مراتب باید در اسرع وقت به‌صورت کتبی به قاضی ناظر گزارش شود.

تبصره - قاضی ناظر و مسؤولان مراکز حرفه‌آموزی و زندان‌ها موظفند وضع محکومان بیمار صعب‌العلاج یا غیرقابل‌علاج را رسیدگی کرده، حسب مورد بر اساس مقررات قانون آیین دادرسی کیفری اقدام کنند.

ماده 104: هزینه درمان عوارض و بیماری‌هایی که ضرورت یا فوریت درمان ندارد و یا در اثر تقصیر ناشی شده است، به‌عهده محکوم و یا مُقصر است.

ماده 105: کلیه اماکن زندان‌ها و اماکن وابسته باید دست‌کم ماهی یک‌بار ضد عفونی شود مگر این‌که به‌علت ظهور حشرات یا بروز اپیدمی و اِشاعه ویروس، بیماری‌هایی موسمی و محلّی ایجاب نماید، زودتر از موعد مقرر نسبت به گندزدایی لوازم مربوطه و سمپاشی اتاق‌ها در محوطه زندان اقدام شود.

ماده 106: در کارگاه‌ها و اماکنی که محکومان در آن به کار اشتغال دارند، پنجره‌ها باید به اندازه کافی وسیع باشد تا نور و هوای آزاد به مقدار کافی داخل شود و در صورت لزوم برای کار و مطالعه آن‌ها نور مصنوعی فراهم گردد. مجاری فاضلاب همیشه باید باز باشد و در رفع عفونت و آلودگی در محوطه و اماکن زندان‌ها مراقبت و اقدام لازم و دائم به‌عمل آید.

ماده 107: در هر مؤسسه یا زندان باید وسایل استحمام محکومان فراهم بوده، محکوم به‌محض ورود به زندان استحمام نماید.

ماده 108: گرمابه و مستراح و دستشویی زندان باید همیشه تمیز و نظیف باشد و به اندازه کافی دوش سرد و گرم در دسترس محکومان گذاشته شود تا بتوانند با توجه به فصول سال در هفته یک‌بار استحمام نمایند.

ماده 109: تراشیدن موی سر محکوم الزامی نیست، ولی به لحاظ رعایت مسایل بهداشتی کوتاه کردن موی سر آنان در حد متعارف الزامی است.

ماده 110: بهداری مؤسسه یا زندان مکلف است برای پیشگیری از سرایت بیماری‌های واگیردار مانند بیماری‌های آمیزشی و سل و نظایر آن وارد عمل شده، با استفاده از همکاری و کمک‌های مالی و فنی وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌ها و انجمن‌ها نسبت به تهیه محل و دارو برای درمان کامل بیماران یاد شده و همچنین معنادان مواد مُخدر یا الکل اقدام نماید.

ماده 111: بهداری مؤسسه یا زندان موظف است از زندانی تازه‌وارد معاینه‌های کامل پزشکی به‌عمل آورده، در صورت لزوم با انجام آزمایش‌های تشخیص طبی برنامه‌ریزی و حسب مورد نسبت به درمان یا معرفی وی به مراکز مربوطه اقدام و کلیه اقدام‌های پزشکی در پرونده زندانی درج گردد.

ماده 112: هرگاه محکومی تازه‌وارد، نسخه یا دارویی همراه داشته باشد اخذ و در اختیار بهداری زندان قرار می‌گیرد تا به تجویز پزشک به او داده شود و هرگاه دارو جنبه حیاتی برای وی دارد بایستی فوراً پس از معاینه و تجویز پزشک در اختیار وی قرار گیرد.

ماده 113: محکوم به‌محض احساس کسالت، جریان را به مسؤول امور نگهداری زندان اطلاع داده و با اخذ معرفی‌نامه به بهداری مؤسسه یا زندان، اعزام و دارو و دستورهای لازم پزشکی را دریافت می‌دارد.

ماده 114: محکوم باید در حضور پزشک یا پزشک‌یار و یا سایر مسؤولان، داروی مورد احتیاج را مصرف نماید. نگه‌داری دارو در آسایشگاه جز به‌هنگام ضرورت، ممنوع است.

تبصره: تشخیص هنگام ضرورت به‌عهده پزشک زندان یا مؤسسه محل گذران محکومیت می‌باشد.

ماده 115: با تشخیص پزشک بهداری مؤسسه یا زندان در صورت ضرورت، محکوم بیمار در بیمارستان زندان بستری خواهد شد. گواهی تشخیص ضرورت باید به‌طور کتبی در پرونده بیمار قید گردد.

ماده 116: محکومان مبتلا به بیماری‌های روانی، واگیردار و پرخطر باید با لحاظ نظر پزشک متخصص و نیز سیاست‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌صورت مجزا نگه‌داری و معالجه شوند.

تبصره: افزون بر بیماری‌های روانی، در صورتی که بیماری شخص جزء بیماری‌های خاص باشد، رئیس زندان مکلف است پیشنهاد عفو او را با رعایت سایر قوانین با قاضی ناظر، یا کمیسیون عفو و بخشودگی تصمیم نماید.

ماده 117: سازمان می‌تواند در صورت لزوم نسبت به بیمه درمانی محکومان و یا انعقاد قرارداد با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نماید.

ماده 118: معاینه و در صورت نیاز معالجه محکومان بیمار به‌عهده اداره زندان یا مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال است.

تبصره - در صورت نیاز محکومان بی‌بضاعت، به دندان مصنوعی، عصا، اعضای مصنوعی، صندلی چرخدار و عینک، انجمن حمایت از زندانیان مکلف به تأمین آن می‌باشد.

ماده 119: تمارض محکومان به تشخیص پزشک زندان موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.

ماده 120: رئیس بهداری زندان موظف است همه‌روزه اول وقت از کلیه محکومان بیمار که در بیمارستان زندان بستری هستند، عیادت نموده و پس از پرسش از وضعیت آنان و حصول اطمینان از حسن مراقبت پزشکان و پرستاران نسبت به معالجه و تغذیه صحیح بیماران، نظارت کامل و مستمری به‌عمل آورد.

تبصره - رئیس بهداری هر زندان باید پزشک باشد و در مراکزی که این امکان وجود ندارد، فرد مطلع و آشنا به مسایل پزشکی عهده‌دار این مسؤولیت خواهد بود.

ماده 121: در صورت فوت محکوم، رئیس زندان مکلف است مراتب را فوری به پزشک قانونی، قاضی ناظر و مرجع قضایی اعلام داشته، پس از صدور مجوز از سوی مرجع قضایی مربوط، جنازه را حسب مورد به بستگان او تحویل داده یا پس از تشییع، دفن نموده و وجوه و لوازم شخصی او با نظر قاضی ناظر بر طبق صورت مجلس و رعایت نکات لازم به ورثه‌ی قانونی وی تحویل و رسید اخذ گردد.

هرگاه متوفی بدون وارث باشد باید در اسرع وقت با نظر مقام قضایی صلاحیت‌دار نسبت به تعیین تکلیف لوازم شخصی او در زندان اقدام شود و در صورت امکان تجهیز متوفی با اذن اولیاء باشد.

فصل سوم - اشتغال و حرفه‌آموزی

ماده 122: سازمان به منظور توسعه برنامه‌های بازپرورانه، کاهش آسیب‌ها و نارسایی‌های داخل زندان، کمک به رفع مشکلات مادی و معنوی محکومان و خانواده آنان و نیل به خودکفایی باید از محل درآمدهای بنگاه تعاون و حرفه‌آموزی، جذب کمک‌های مردمی و مؤسسه‌های خیریه یا درآمد حاصل از درآمد مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی، خدماتی و فرهنگی تحت نظارت و بودجه مصوب اعتبار لازم را به منظور حرفه‌آموزی و اشتغال محکومان تأمین و هزینه نماید.

ماده 123: سازمان می‌تواند در جهت ایجاد اشتغال برای محکومان داوطلب کار با استفاده از امکانات سازمان و یا کمک‌های دولتی و یا از رهگذر دریافت وام یا با مشارکت بانک‌ها و نهادهای دولتی، تعاونی‌ها و یا بخش خصوصی اقدام نماید.

ماده 124: محکومان و متهمان داوطلب پس از آزمایش‌های لازم و تشخیص استعداد و ذوق و تخصص آن‌ها با کسب نظر شورای طبقه‌بندی و رعایت مقررات این آیین‌نامه در کارگاه‌های داخل زندان یا مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج زندان به کار گمارده می‌شوند.

تبصره 1: اعزام مسئولان داوطلب کار به محیط‌های اشتغال داخل یا خارج از زندان از اختیارات ذاتی ریسان زندان‌ها و سایر مراکز وابسته به سازمان بوده و آنان می‌توانند رأساً بدان اقدام نمایند. این اقدام نیاز به اخذ تأمین ندارد.

تبصره 2: شورای طبقه‌بندی یا مقامات قضایی صالح می‌توانند به منظور بازگشت زندانیانی که برای اشتغال، حرفه‌آموزی یا مرخصی به مکان‌های خارج از زندان اعزام می‌شوند، وثیقه و یا تعهد مناسبی در قالب قراردادهای مدنی یا تأمین‌های مذکور در مقررات آیین دادرسی کیفری را از محکومان، متهمان و یا اشخاص ثالث معرفی شده از سوی ایشان اخذ نمایند. در این صورت ادارات ثبت محل مکلف‌اند نسبت به بازداشت وثیقه مدنی ارسالی از شورای طبقه‌بندی اقدام لازم را معمول دارند.

ماده 125: تقاضاهای مرخصی واصله به این شورا باید حداکثر ظرف مدت سه‌روز رسیدگی شوند.

ماده 126: محکومان و متهمان باید به حرفه‌هایی که مستلزم دیدن دوره‌های تعلیماتی برای کسب مهارت و تخصص می‌باشد و از طرف سازمان ابلاغ می‌شود به کار گمارده شوند تا در طول زمان بتوانند با طی مراحل مختلف آموزشی به اخذ گواهینامه مهارت فنی در رشته مخصوص نائل گردند.

تبصره - سازمان مکلف است این قبیل حرفه‌آموزان را نزد شرکت‌های بیمه در قبال حوادث ناشی از کار، بیمه نماید.

ماده 127: محکومان و متهمان می‌توانند با موافقت رئیس زندان در ساعت‌های بیکاری و فراغت در آسایشگاه خود به کارهای دستی اشتغال داشته باشند. مواد اولیه این نوع کارها به‌طور انحصاری از طریق فروشگاه مرکز یا زندان در اختیار آنان گذاشته می‌شود.

تبصره 1: هرگاه محکوم نتواند با سرمایه خود اقدام به تهیه مواد اولیه و لوازم مربوطه نماید، این مواد و لوازم به وسیله زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تهیه و در اختیار وی گذارده خواهد شد. در این صورت پس از کسر هزینه تهیه لوازم اولیه، یک‌چهارم از سود حاصله به‌عنوان سهم سرمایه برداشت و به حساب صندوق مرکز یا زندان یا انجمن حمایت از محکومان واریز و بقیه به حساب محکوم منظور می‌گردد.

تبصره 2: محکوم مجاز است کاردستی خود را پس از قیمت‌گذاری توسط زندان و با استفاده از نظر خبره به هر نحو که خود می‌داند به مؤسسه یا زندان یا به اشخاص دیگر واگذار یا به فروش برساند. در صورت فروش یا واگذاری به غیر، قیمت فروش نباید از قیمت تعیین شده توسط زندان کمتر باشد.

ماده 128: ساعت‌های کار و استراحت محکومان در مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی داخل یا خارج زندان با توجه به موقعیت محل و نوع و کیفیت کار و با رعایت فصل دوم از بخش دو این آیین‌نامه از طرف رئیس کارگاه یا مؤسسه مربوط با هماهنگی رئیس زندان تعیین و به مورد اجراء گذاشته می‌شود.

ماده 129: مزد روزانه محکومان به تناسب درجه مهارت و کاردانی هر یک از آنان و میزان و نوع کاری که انجام می‌دهند، به‌صورت کارمزدی به‌وسیله مدیر کل استان تعیین می‌شود.

ماده 130: مزد ماهیانه کار زندانی به شرح زیر تقسیم می‌گردد:

1. پنجاه درصد (50%) به حساب بانکی سرپرست موقت عائله تحت تکفل محکوم واریز می‌گردد.

2. بیست و پنج درصد (25%) به حساب محکوم واریز می‌شود که در موقع آزادی به او پرداخت گردد.

3. بیست درصد (20%) به حساب خود محکوم برای مخارج ضروری پرداخت می‌شود.

4. پنج درصد (5%) برای بیمه حوادث ناشی از کار بر اساس قرارداد فی مابین سازمان و محکومان شاغل اختصاص داده خواهد شد.

تبصره - در صورتی که محکوم فاقد عائله تحت تکفل باشد مبلغ 50% دستمزد ذکر شده در بند (1) نیز به حساب خود وی واریز می‌گردد.

ماده 131: در موقع انتقال محکوم به زندان یا مؤسسه دیگر در اسرع وقت کلیه مطالبات او پس از تسویه حساب کامل به محل مؤسسه یا زندان جدید حواله و منتقل می‌شود.

ماده 132: مؤسسه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی مکلف‌اند:

الف - در صورت بروز حوادث ناشی از کار هزینه خسارت وارده به محکومان را از محل پنج درصد (5%) موضوع بند 4 ماده 130 پرداخت نمایند.

ب - کلیه مقررات ایمنی، حفاظتی، بهداشتی را بر اساس ضوابط قانونی رعایت نمایند.

ج - دفاتر رسمی قانونی مالی، متناسب با اصول سیستم حسابداری استاندارد و پذیرفته شده جامعه حسابداران رسمی تنظیم نمایند.

تبصره 1- پرداخت موجودی حساب پس‌انداز هنگام آزادی به شرط آن که منع قانونی نداشته باشد، پس از تسویه حساب از کلیه قسمت‌های زندان بلامانع است.

تبصره 2- در صورت رایانه‌ای شدن واحد مربوط مندرجات دفاتر مزبور به رایانه منتقل خواهد شد.

ماده 133: نحوه اداره کارگاه‌ها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی به شرح زیر خواهد بود:

الف - مسؤلیت اداره امور کارگاه‌ها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی از حیث نوع و میزان تولید، کیفیت و کمیّت کار، خرید و فروش و معاملات و انعقاد و انجام قراردادها و مسائل فنی و تخصصی و سایر موارد از این قبیل بر عهده مدیریت کارگاه یا مؤسسه‌ها می‌باشد.

ب - مسؤلیت امور انتظامی و امنیتی و در اختیار قراردادن کارگران، نحوه و کیفیت اعزام آنان به کارگاه و نیازهای فرهنگی و بهداشتی زندانیان بر عهده سازمان می‌باشد.

ماده 134: استفاده از محکومان در امور نگهداری و انتظامی و اداری مؤسسه یا زندان و دیگر دستگاه‌ها ممنوع است.

ماده 135: انجام امور خدماتی داخل بندها و اندرگاه‌ها و مؤسسه‌های صنعتی، خدماتی و کشاورزی و همچنین کارگاه‌ها به‌طور نوبتی بدون تبعیض توسط محکومان انجام می‌گیرد.

تبصره - اگر محکوم بدون عذر موجه از انجام وظایف محوله در داخل زندان و مؤسسه‌های وابسته خودداری نماید، کوتاهی وی تخلف به‌شمار آمده، به تشخیص شورای انضباطی تنبیه خواهد شد.

فصل چهارم - برنامه‌های بازپرورانه

ماده 136: به‌منظور سوادآموزی، ارتقاء سطح معلومات و جلوگیری از اتلاف وقت محکومان و همچنین تقویت اراده و پرورش فکر و استعدادهاى نهفته آنان در کلیه مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها از رهگذر وزارتخانه‌های مربوط و مؤسسه‌های آموزشی، علمی و فنی، حرفه‌ای و دولتی یا وابسته به دولت و یا سازمان‌های خیریه و نهضت سوادآموزی و با همکاری آنان تحت نظر واحدهای مربوط در مؤسسه یا زندان، آموزش فنی، حرفه‌ای و مذهبی داده می‌شود.

ماده 137: محکومان در مدت اقامت خود در مؤسسه یا زندان با توجه به‌مدت محکومیتشان و کیفیت و نوع برنامه‌های آموزش علمی، دینی و فنی، حرفه‌ای پیش‌بینی شده در زندان‌ها به فراگیری سواد و ادامه تحصیلات علمی، دینی و حرفه‌ای اشتغال خواهند داشت.

تبصره - شرکت افراد بی‌سواد کمتر از 60 سال در کلاس‌های سوادآموزی اجباری است، عدم شرکت در کلاس‌های مزبور می‌تواند موجب محرومیت از امتیازات گردد.

ماده 138: تدریس در آموزشگاه‌های علمی و فنی، حرفه‌ای زندان‌ها با همکاری وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسه‌های آموزش علمی و فنی حرفه‌ای به‌وسیله مربیان علمی و فنی حرفه‌ای و بر اساس برنامه تنظیمی توسط واحدهای مربوط در مؤسسه یا زندان انجام می‌گیرد.

ماده 139: آزمون سالیانه باید مطابق برنامه رسمی دستگاه‌های مربوط در داخل زندان‌ها به‌عمل آید و به‌مُحصَل هر کلاس گواهینامه رسمی بدون اشاره به محکوم بودن او با انجام تشریفات خاص که جنبه تشویق به تحصیل داشته باشد اعطاء می‌گردد.

ماده 140: به‌منظور کمک به بازسازی اجتماعی محکومان و جذب کامل آن‌ها در محیط اجتماعی، سازمان مکلف است وسایل تحصیل ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی و دوره‌های تخصصی، علمی و فنی حرفه‌ای را برای علاقه‌مندان به ادامه تحصیل با اجرای برنامه‌های عادی یا مکاتباتی و رعایت مقررات مربوط از طریق وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط و با همکاری آنان در داخل مؤسسه یا زندان فراهم نماید.

ماده 141: پرداخت هزینه‌های مربوط به تحصیلات عالی از رهگذر برنامه‌های عادی یا مکاتباتی با خود محکوم است. زندان مکلف است به هزینه محکوم، کتاب‌ها و وسایل لازم را تهیه کرده، در اختیار او قرار دهد.

تبصره - در صورتی که محکوم به جهت عدم بضاعت قادر به پرداخت هزینه‌های ذکر شده در این ماده نباشد، پرداخت هزینه‌ها به وسیله انجمن حمایت از زندانیان صورت می‌گیرد.

ماده 142: امتحان‌های نهایی ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی با نظارت مستقیم وزارتخانه‌ها و مؤسسه‌های مربوط در داخل مؤسسه یا زندان انجام می‌شود.

ماده 143: محکوم با موافقت رئیس زندان به عنوان فعالیت‌های فردی و ممتاز افزون بر اجرای برنامه‌های تحصیلی می‌تواند مطالعات دانشگاهی، فنی حرفه‌ای و تحقیقاتی خود را شخصاً در مؤسسه یا زندان انجام دهد و وسایل و لوازم مورد نیاز خود را با رعایت مقررات داخلی مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال یا زندان‌ها به هزینه شخصی خود و در صورت امکان به هزینه دولت به وسیله مسؤلان برنامه‌های آموزشی زندان تدارک نماید.

ماده 144: در هر مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادها، کتابخانه مجهزی با توجه به تعداد محکومان تأسیس کرده و کتاب‌های علمی، مذهبی، اخلاقی و فنی در حد نیاز برای مطالعه محکومان تهیه می‌نماید. محکومان می‌توانند در ساعات مقرر در کتابخانه به مطالعه پرداخته و با اجازه مسؤلان کتابخانه به طور امانت از کتابخانه، کتاب به امانت گرفته، سپس با رعایت نظافت کامل و بدون عیب و نقص آن را به کتابخانه مسترد نمایند.

ماده 145: هر محکومی که نسبت به حفظ نظافت و یا بازگرداندن به موقع کتاب به کتابخانه مسامحه نماید با نظر مسؤل کتابخانه و موافقت رئیس زندان باید غرامت مربوط را عهده‌دار گردد.

ماده 146: استفاده از مجله‌ها و روزنامه‌های مجاز در داخل مؤسسه یا زندان مانعی ندارد.

ماده 147: با جلب و همکاری نهادهای مربوط در مؤسسه یا زندان، وسایل آموزشی سمعی و بصری لازم برای محکومان تدارک و تأمین می‌گردد.

ماده 148: هنگام پذیرش محکوم، دین رسمی او در برگه پرسش‌نامه درج و به منظور تقویت و تحکیم مبانی دینی محکومان و اجرای آداب و مراسم دینی آنان با جلب کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به وسیله مسؤلان مربوط در زندان (در محل) تسهیلات لازم به منظور انجام امور واجب مذهبی آنان فراهم می‌گردد.

ماده 149: هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد، می‌تواند در آسایشگاه عمومی یا انفرادی خود یک جلد کتاب آسمانی، کتاب دعا، سجاده و مهر نماز برای اجرای امور واجب مذهب خود نگه‌داری نماید.

ماده 150: هر محکومی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد در صورت لزوم می‌تواند تقاضا نماید تا پس از موافقت رئیس زندان، نماینده مذهبی او در مؤسسه یا زندان حضور یافته در اجرای آداب و مسائل مذهبی او را هدایت و ارشاد نماید.

ماده 151: در هر زندان در صورت امکان وسایل و امکانات ورزشی و تربیت بدنی از قبیل کادر مربیان ورزشی و تدارک سالن سرپوشیده و زمین و وسایل لازم برای ورزش‌های فردی و گروهی فراهم می‌گردد.

ماده 152: به منظور سلامت جسم و روح محکومان، اجرای برنامه‌های ورزش صبحگاهی در زندان‌ها برای محکومانی که قادر به انجام ورزش می‌باشند، اجباری است و بنابر برنامه‌ای که برای آنان تنظیم می‌شود باید دست کم روزانه نیم ساعت در هوای آزاد ورزش نمایند.

ماده 153: محکوم می‌تواند به پیشنهاد رئیس زندان، موافقت مدیر کل استان‌های مربوط و قاضی ناظر با اجرای تشریفات قانونی و انتظامی در مسابقه‌های ورزشی و فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی خارج از زندان شرکت نماید.

تبصره - شرکت در مسابقه‌های خارج از کشور افزون بر رعایت مفاد ذکر شده مشمول مقررات خاص خود نیز می‌باشد.

ماده 154: به منظور پرورش افکار و استعداد‌های هنری و ارتقاء سطح معلومات محکومان به پیشنهاد معاونت امور بازپروری، موافقت رئیس زندان و با جلب کمک و همکاری‌های وزارتخانه‌ها، نهادها و سازمان‌های مربوط، در زندان‌ها برنامه‌های نمایش ماهانه ترتیب داده می‌شود.

محکومانی در نمایش‌های ماهانه شرکت خواهند کرد که رئیس زندان از طرز کار و رفتار آنان رضایت داشته و صلاحیت اخلاقی آن‌ها را شورای طبقه‌بندی تأیید نماید. همچنین به منظور پرورش روح و جسم محکومان با پیشنهاد رئیس زندان و موافقت مدیر کل و قاضی ناظر، محکومانی که دارای حسن رفتار بوده و مقررات مؤسسه یا زندان را کاملاً اجرا می‌نمایند، دست کم ماهی یک‌بار به نماز جمعه یا نمایشگاه و تفریحگاه‌های عمومی شهر که از سوی مؤسسه یا زندان به این کار اختصاص داده شده اعزام خواهند شد. بدیهی است حفاظت از محکومان در چنین مواردی با رعایت مفاد این آیین‌نامه به عهده مأموران انتظامی زندان خواهد بود و در صورت لزوم از سایر نیروهای انتظامی محل استفاده خواهد شد.

ماده 155: نمایش فیلم‌های آموزنده و اخلاقی تحت نظر معاونت بازپروری در مؤسسه یا زندان با جلب کمک و همکاری اداره‌ها و سازمان‌های مربوط با رعایت ماده پیش مانعی ندارد.

ماده 156: محکومان می‌توانند در ساعات فراغت خود با رعایت نظم و ترتیب طبق برنامه تنظیمی از برنامه‌های رادیو و تلویزیون استفاده نمایند.

ماده 157: متهمان واجد صلاحیت می‌توانند با صلاح دید مسؤلان زندان از برنامه‌های بازپرورانه استفاده نمایند مگر این که به لحاظ عدم شایستگی اخلاقی و نوع و اهمیت جرم ارتكابی و یا دستور قضایی، اجتماع آنان با سایر متهمان و محکومان به مصلحت نباشد.

ماده 158: از تاریخ تصویب این آیین‌نامه معاونت بازپروری سازمان به وسیله واحدهای بازپروری درون مؤسسه‌ها و زندان‌ها، مکلف است کلیه اقدام‌های بازپرورانه مقرر در این فصل اعم از آموزشی، حرفه‌آموزی، مذهبی و مانند آن‌ها را با توجه به تأثیر آن‌ها در بازسازی محکومان و کاهش تکرار بزه مورد ارزیابی ماهانه و سالانه قرار دهد و در صورت نفایده‌مندی هر یک از این

برنامه‌ها، باید برنامه‌های بازپرورانه هدفمند که اجرای آن کاهش میزان تکرار بزه را در پی داشته باشد، تهیه، تدوین و اجرا گردد؛ رونوشت گزارش‌های ارزیابی ماهانه و سالانه به استحضار رئیس سازمان خواهد رسید.

تبصره - بی‌توجهی به مقررات این ماده تخلف به‌شمار آمده، موجب پیگرد در هیئت‌های رسیدگی به تخلف‌های اداری است.

ماده 159: محکومان می‌توانند از اخبار کشور به وسیله وسایل ارتباط جمعی مجاز در داخل مؤسسه یا زندان مانند رادیو، تلویزیون و دست کم یک روزنامه کثیرالانتشار اطلاع حاصل نمایند.

ماده 160: در صورت امکان در هر زندان می‌بایست زیر نظر واحد بازپروری، نشریه ماهانه منتشر و اطلاعات مربوط به فعالیت‌های بازپرورانه و مقررات انتظامی مؤسسه یا زندان با درج مقاله‌هایی که به وسیله مربیان یا محکومان تهیه می‌شود در آن منعکس گردد. محکوم حق ندارد در ضمن مقاله‌های خود کمک‌های مادی یا انجام خدمتی را از مردم طلب نماید و مطالب مُندرج در نشریه زندان باید صرفاً واجد جنبه‌های اخلاقی، تربیتی، علمی، تفریحی و سرگرم‌کننده باشد.

ماده 161: اجازه بازدید از زندان به دستور کتبی مدیر کل زندان‌ها علاوه بر مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار افزون بر مقام‌های رسمی کشور تنها به کسانی داده می‌شود که در رشته‌های مربوط به علوم مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، کیفرشناسی، جزایی و علوم اداره زندان‌ها تدریس یا تحقیق می‌نمایند یا آن‌هایی که در انجمن‌های خیریه به فعالیت‌های مذهبی، اجتماعی و اصلاح محکومان عضویت دارند.

ماده 162: مقام‌های مجاز برای ورود به زندان‌ها و مؤسسه‌های تأمین تربیتی عبارتند از:

رئیس قوه قضاییه و معاونان وی، رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، وزیر دادگستری، دادستان انتظامی قضات رئیس سازمان و معاونان او، مدیران کل سازمان، بازرسان اعزامی رئیس قوه قضاییه، مأموران دفاتر بازرسی و حفاظت اطلاعات سازمان، بازرسان سازمان بازرسی کل کشور بر اساس ابلاغ صادر شده، مسئول دفتر حمایت از حقوق شهروندی سازمان و مسؤولان واحدهای استانی این دفتر در حوزه استان محل خدمت، رؤسای دادگستری، قاضیان ناظر زندان، دادستان و معاونان وی و قاضیان دادگاه‌ها و دادسراها در مورد پرونده‌های مطرح شده نزد آنان و همچنین رؤسای سازمان قضایی نیروهای مسلح، دادستان و معاونان وی در مورد متهمان و محکومان مربوط به این سازمان.

تبصره 1: اشخاص زیر با اطلاع و اجازه رئیس زندان و رعایت سایر مقررات این آیین‌نامه در حدود وظایف و مشاغل خود و در صورت نیاز می‌توانند وارد زندان شوند:

مدیر عامل، رئیس هیئت مدیره، کارکنان و مددکاران انجمن حمایت از زندانیان شهرستان محل.

تبصره 2: ورود و خروج عوامل اطلاعاتی وزارت اطلاعات به منظور انجام امور محول شده پس از معرفی و هماهنگی لازم با سازمان تنها در حدود قانون و مقررات تشکیلات وزارت اطلاعات خواهد بود.

تبصره 3: ورود مأموران با سلاح گرم یا سرد به پوسته داخلی مؤسسه‌ها، زندان‌ها، بندها و اندرزگاه‌ها به استثناء موارد بحرانی بر اساس دستور ممنوع است و تخلف از آن حسب مورد موجب تعقیب قانونی خواهد بود.

ماده 163: عکسبرداری، رد و بدل کردن اشیاء، نامه، حمل ضبط صوت، دوربین عکاسی، مواد ممنوعه و نظایر این اعمال برای بازدیدکنندگان در مواقع بازدید ممنوع می‌باشد.

ماده 164: بازدیدکنندگان باید از پیش اجازه مخصوص به امضای رئیس مؤسسه یا زندان را اخذ نموده، و به هنگام ورود برگ شناسایی و اجازه کتبی خود را به مسؤول امور نگهداری زندان ارائه دهند، ساعت ورود و مشخصات کامل و علت بازدید و ساعات خروج آن‌ها باید در دفتر مخصوص بازدیدکنندگان ثبت گردد. هر گاه بازدیدکننده نظرات اصلاحی یا انتقادی داشته باشد، نتیجه مشاهدات و استنباطات خود را در دفتر مزبور منعکس می‌نماید؛ در این صورت مراتب باید از طریق اداره کل به سازمان گزارش شود تا از این گونه همکاری‌ها و راهنمایی‌ها در بهبود وضع مؤسسه‌ها و زندان‌ها حداکثر استفاده به عمل آید.

ماده 165: تهیه فیلم و خبر و انتشار شرح احوال و عکس محکومان به طوری که باعث شناسایی، هتک حیثیت و رسوایی آنان نشود و یا خود به‌طور کتبی به آن‌ها رضایت دهند با اجازه معاونت بازپروری سازمان مجاز خواهد بود.

ماده 166: انجام عقد نکاح و طلاق و تنظیم هر گونه سند معامله و قرارداد یا تعهدی که یک‌طرف آن محکوم باشد بایستی با اجازه مقام قضایی مربوط یا قاضی ناظر زندان انجام و در صورت لزوم در مؤسسه یا زندان به وسیله یکی از سردفتران اسناد رسمی با شرایط عادلانه‌تر از سایر دفترهای اسناد رسمی انجام پذیرد تا موجب تضییع حقوق محکوم یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر نشود.

فصل پنجم - تخلف‌ها و تنبیه‌های درون مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها

ماده 167: اعتراض، شکایات و تقاضای ملاقات به صورت دسته‌جمعی و اعتصاب محکومان و متهمان به‌طور کلی ممنوع است اما هر محکوم می‌تواند به‌طور شفاهی یا کتبی تقاضای ملاقات با قاضی ناظر زندان یا رئیس مؤسسه یا زندان را بنماید و اگر شکایت یا اعتراضی دارد آن را در صندوق‌های مربوط بیان‌دازد، به همین منظور صندوق‌هایی در محل‌های مناسب نصب گشته، دست‌کم هفته‌ای یکبار توسط قاضی ناظر تخلیه و مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تبصره - به گزارش‌های نامربوط به مؤسسه یا زندان، یا بدون امضاء و مشخصات نویسنده ترتیب اثر داده نخواهد شد.

ماده 168: هر محکوم باید به محض اطلاع از وقوع حوادث و پیشامدهای سوء احتمالی و اعمالی که تحقق آن مُخَلّ نظم داخلی مؤسسه یا زندان می گردد، مراتب را فوری به مسؤول امور نگهبانی یا به هر یک از مقام های مسؤول زندان گزارش دهد.

ماده 169: تندخویی، دشنام، آدای الفاظ رکیک یا تنبیه بدنی متهمان و محکومان و اعمال تنبیه های خشن، مشقت بار و موهین در مؤسسه ها و زندان ها به کلی ممنوع است.

ماده 170: مقید نمودن محکوم و متهم به دست بند به منظور کنترل و جلوگیری از خودزنی، اذواء و آزار دیگران، خسارت به اموال و ممانعت از فرار وی به هنگام اعزام و بدرقه برابر نظریه رئیس مؤسسه یا زندان و در غیاب وی، بالاترین مقام مسؤول در مؤسسه یا زندان مُجاز می باشد.

ماده 171: در هنگام شورش محکومان و متهمان، کارکنان مؤسسه ها و زندان ها، نهایت تلاش خود را در برقراری آرامش و جلوگیری از بروز خونریزی یا ایراد خسارت به افراد و اموال خواهند نمود و در صورت لزوم از مقام های انتظامی محل استمداد نموده، جلوی گسترش شورش را می گیرند و متخلفان را حسب مورد به دستگاه قضایی و شورای انضباطی، مؤسسه یا زندان معرفی خواهند کرد.

ماده 172: کلیه محکومان و متهمان مکلف به حُسن رفتار و سلوک با یکدیگر و اطاعت از دستورهای مأموران مؤسسه یا زندان و رعایت کلیه مقررات داخلی زندان هستند و در صورت تخلف حسب مورد در شورای انضباطی مطرح و تصمیم های اتخاذی درباره آن ها اجرا خواهد شد.

ماده 173: هر گاه محکومان یا متهمان با یکدیگر اختلافی داشته باشند، بایستی موضوع را به اطلاع مربی تربیتی بند رسانده تا رئیس اندرزگاه را در جریان امر قرار دهد و رئیس اندرزگاه مؤظف است به شیوه ای مقتضی رفع اختلاف نماید و هر گاه موفق به حل اختلاف نشود جریان را به رئیس مؤسسه یا زندان گزارش خواهد کرد تا رئیس مؤسسه یا زندان حسب مورد اقدام لازم به عمل آورد.

تبصره - زد و خورد در زندان، خودزنی، اقدام به خودکشی یا تهدید به انجام آن و هر نوع عملی که بنابر مقررات خلاف محسوب می شود، ممنوع بوده، متخلف بر اساس نظر شورای انضباطی تنبیه و حسب مورد به مراجع قضایی معرفی خواهد شد.

ماده 174: به منظور رسیدگی به تخلف های محکومان و متهمان، شورای انضباطی با ترکیب اعضای ذیل تشکیل می گردد: مسؤولان واحدهای قضایی، بازپروری، حفاظت اطلاعات، رئیس اندرزگاه مربوط و یک نفر مددکار با انتخاب رئیس زندان، تصمیم های اتخاذی با اکثریت آراء قابل اجراست.

ماده 175: تنبیه های انضباطی عبارتند از:

1. محرومیت از ملاقات حداکثر سه نوبت.

2. محرومیت از مرخصی تا 3 ماه.

3. عدم پیشنهاد عفو و آزادی مشروط حداکثر تا بیست روز.

4. نگه داری در واحدهای تک نفره حداکثر تا بیست روز.

تبصره 1: اعمال 1/3 (یک سوم) از هر یک از تنبیه های ذکر شده به طور مستقیم از سوی شورای انضباطی امکان پذیر بوده و بیش از آن موکول به موافقت قاضی ناظر می باشد.

تبصره 2: رئیس زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسؤول در مؤسسه یا زندان می تواند خارج از وقت اداری و یا در ایام تعطیل نسبت به معرفی محکومانی که در نظم اختلال نموده اند، به واحدهای تک نفره تا آغاز وقت اداری اقدام نموده؛ مراتب را به منظور اتخاذ تصمیم مناسب به شورای انضباطی منعکس نماید.

ماده 176: شورای انضباطی پس از اتخاذ تصمیم می تواند تنبیه های مقرر شده را به اکثریت آراء به طور کلی یا جزئی به مدت شش ماه تعلیق نماید هر گاه در این مدت محکوم مرتکب تخلف یا جرمی نشود، تنبیه های ذکر شده اجرا نمی گردد. در غیر این صورت علاوه بر مجازات تخلف یا جرم ارتکابی اخیر، تنبیهات مقرر شده در شورای انضباطی نیز به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

ماده 177: آرای شورای انضباطی در خصوص تنبیه محکومان یا متهمان به دستور رئیس زندان یا جانشین او اجرا و صورت مجلس حاکی از ذکر نوع تنبیه و اجرای آن تنظیم و در پرونده محکوم درج و بایگانی می گردد. هر گاه محکوم متخلف، از تاریخ آخرین تخلف خود به مدت یک سال مرتکب تخلف یا جرم دیگری نشود و از خود به طور مستمر حُسن اخلاق و رفتار نشان دهد آثار تبعی تنبیه مقرر منتهی می گردد. در غیر این صورت در مواقع عفو و بخشودگی در جدول رفتار محکوم به عنوان امتیاز منفی منظور و مورد نظر قرار خواهد گرفت.

ماده 178: هر گاه اعمال ارتکابی محکوم علاوه بر تخلف انضباطی واجد وصف جزایی یا حقوقی باشد، ضمن محکومیت به تنبیه های مندرج در آیین نامه مراتب به قاضی ناظر به منظور اتخاذ تصمیم گزارش می گردد.

ماده 179: محکوم یا متهم مکلف است کلیه خسارات هایی را که به مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان و مؤسسه های وابسته وارد می کند جبران نماید و در صورت عمدی بودن یا عدم جبران طبق مقررات قانونی به قاضی ناظر معرفی می گردد. همچنین در صورتی که وجه خسارت تا مبلغ یک میلیون ریال باشد، رئیس مؤسسه یا زندان یا جانشین او می تواند وجه ذکر شده را از حساب یا وجه مربوط به محکوم یا متهم برداشت نموده و موضوع را به طور کتبی به محکوم ابلاغ نماید.

فصل نخست - ملاقات

ماده 180: کلیه محکومان و متهمان تحت نظارت کامل و طبق مقررات این آیین نامه مجاز به داشتن ارتباط با بستگان و آشنایان خود می باشند و این ارتباط به وسیله ملاقات و مکاتبات انجام می پذیرد.

تبصره - چنانچه ملاقات یا مکاتبه متهمی خلاف حسن جریان محاکمه باشد، قاضی مربوط می بایست به طور کتبی ملاقات با محکوم یا مکاتبه وی را ممنوع اعلام کند. در این صورت و در مدت ممنوعیت حسب مورد ملاقات با محکوم و یا مکاتبه او تنها با اجازه کتبی مراجع قضایی صلاحیت دار مجاز می باشد. تخلف از مفاد این تبصره موجب تعقیب انتظامی یا اداری متخلف خواهد بود ولی پس از آغاز محاکمه و کیل مدافع شخص بازداشت شده، حق خواهد داشت که با او ملاقات نماید و هیچ یک از مأموران انتظامی یا اداری و قضایی نمی توانند به هیچ وجه از این ملاقات جلوگیری نمایند.

ماده 181: محل ملاقات عمومی محکومان دست کم بایستی مجهز به دیوارهای شیشه ای نشکن و وسایل تلفن و لوازم ضد صوت باشد و وسایل ذکر شده باید طوری تعبیه گردد که هنگام ملاقات و مکالمه محکومان با اشخاص، مزاحمت برای سایر اشخاص فراهم نگردد و مکالمه ها به سهولت انجام پذیرد.

تبصره - مسؤولان مؤسسه ها و زندان ها می توانند برای بنای چنین محل هایی که در جهت رفاه خانواده محکومان احداث می گردد از اعتبارات انجمن های حمایت از زندانیان محل استفاده نمایند.

ماده 182: زوج یا زوجه، پدر، مادر، برادر، خواهر و فرزندان محکوم یا متهم و همچنین پدر و مادر همسر وی حق دارند بر اساس شرایط ملاقات های هفتگی با محکوم ملاقات کنند و سایر بستگان و دوستان محکوم در صورت درخواست با کسب اجازه از طرف رئیس مؤسسه یا زندان یا قاضی ناظر می توانند ملاقات کنند.

ماده 183: محکومانی که حسن رفتار و کردار داشته باشند با صلاح دید رئیس مؤسسه یا قاضی ناظر می توانند با همسر و فرزندان و پدر و مادر و برادر و خواهر و پدر و مادر همسر خود با حضور مأمور مراقب ملاقات حضوری نمایند.

ماده 184: محکومان کارگاه های حرفه آموزی خارج از زندان نیز می توانند دست کم هفته ای یک بار با اشخاص ذکر شده در ماده 182 ملاقات نمایند. محل ملاقات این گروه از محکومان در محل مناسبی که به این منظور اختصاص داده می شود انجام خواهد شد، در این صورت حضور یک مأمور مراقب ضروری است.

ماده 185: محکومان یا متهمان با موافقت رئیس زندان یا قاضی ناظر در مواردی می توانند ملاقات خصوصی، بدون حضور مراقب با همسر و فرزندان خود داشته باشند.

ماده 186: اداره کل شوراهای حل اختلاف کشور می تواند در هر مرکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندان با نظر سازمان و در چارچوب قانون و آیین نامه اجرایی شوراهای حل اختلاف، شعبه ای برای حل اختلاف محکومان و شاکیان خصوصی آنان ایجاد نماید. رئیس زندان ها، بازداشتگاه ها و مراکز حرفه آموزی اشتغال نیز مکلف اند برای انجام این امر، اقدام و در حد توانایی ها همکاری لازم به عمل آورند.

ماده 187: وکلای دادگستری در صورت داشتن وکالت نامه رسمی برای حفظ حقوق موکل خود می توانند با اخذ مجوز کتبی از قاضی مربوط یا قاضی ناظر در ساعت های اداری به زندان مراجعه و با ارایه وکالت نامه رسمی به رئیس زندان، در صورت امکان در اتاق مخصوص و مجزا از اتاق ملاقات عمومی با موکلان خود ملاقات نمایند و در صورت ممنوع الملاقات بودن محکوم، ملاقات با نظر مقام های قضایی مربوط انجام می گیرد. بدیهی است مقدمات تنظیم وکالت نامه رسمی توسط مسؤولان زندان فراهم خواهد شد.

تبصره 1- کانون و کلاء می تواند در هر زندان به هزینه خود با نظر سازمان اتاقی بسازد که برای ملاقات وکلای دادگستری با موکلان آن ها اختصاص داده شود.

تبصره 2- مفاد این ماده نسبت به وکلاء و مشاوران حقوقی قوه قضاییه نیز قابل تسری است.

ماده 188: برنامه ملاقات عمومی در هر مؤسسه یا زندان از نظر روز و ساعت متناسب با فصل های سال و نیاز هر محل به وسیله رئیس مؤسسه یا زندان تهیه و با تصویب مدیر کل مربوط آگهی می شود.

تبصره 1- برنامه ملاقات باید به گونه ای تنظیم شود که زنان و مردان ملاقات کننده و ملاقات شونده بتوانند به طور جداگانه با یک دیگر ملاقات نمایند.

تبصره 2- برنامه ملاقات عمومی باید به گونه ای تنظیم شود که هر محکوم دست کم هفته ای یک بار ملاقات داشته باشد و مدت آن کمتر از 20 دقیقه نباشد.

ماده 189: افزون بر مقام های قضایی صلاحیت دار، رئیس مؤسسه یا زندان و مدیر کل زندان های استان نیز در صورت تشخیص ضرورت می توانند، اجازه ملاقات با محکوم را با اشخاص مجاز در آیین نامه صادر نمایند.

تبصره - در صورتی که برای محکوم از سوی شورای انضباطی محدودیت ملاقات در نظر گرفته شود و قاضی ناظر نیز تأیید نموده باشد، موضوع با ذکر دلیل به مراجع ذکر شده در ماده پیش اعلام می گردد، تا از دادن ملاقات خودداری نمایند.

ماده 190: رئیس زندان می تواند تسهیلات ملاقات محکومان بیمار را که در بیمارستان بستری بوده یا قادر به حرکت نیستند با نظر پزشک فراهم آورد.

ماده 191: رد و بدل کردن نامه و اشیاء مجاز بدون اجازه رئیس زندان یا نماینده وی به هر گونه که باشد، میان ملاقات کننده و محکوم به کلی ممنوع است و مأمور ملاقات موظف به حفظ انتظام، انضباط کامل و اجرای دقیق ملاقات خواهد بود.

تبصره - تخلف مأمور ملاقات و یا قصور و تقصیر وی موجب تعقیب انتظامی یا اداری خواهد بود.

ماده 192: ملاقات اتباع بیگانه با خانواده و غیر آن باید با حضور یک نفر مترجم مورد اعتماد انجام شود، مگر آن که مکالمات به زبان فارسی انجام گیرد، پرداخت دستمزد با سازمان است.

ماده 193: ملاقات نماینده سیاسی و کنسولی با اتباع محکوم خود با معرفی وزارت امور خارجه و با اجازه دادستان، قاضیان رسیدگی کننده یا ناظر زندان می باشد.

تبصره - محکومانی که کشور آنها در ایران نماینده سیاسی ندارند، می توانند با رعایت ماده فوق با نماینده سیاسی و کنسولی دولتی که حافظ منافع آنان می باشد ملاقات نمایند.

ماده 194: در تمام مواردی که شخص خارجی با محکوم یا متهم ملاقات می نماید باید با حضور یک نفر از کارکنان زندان که دست کم به زبان محکوم آشنایی داشته باشد صورت گیرد و صحبت باید بدون نجوا و با صدای بلند باشد. اگر مأمور مسئول ملاقات موضوع مذاکره طرفین را بر خلاف مقررات و نظام نامه های داخلی مؤسسه یا زندان تشخیص دهد، باید فوری به ملاقات خاتمه دهد و چگونگی امر را به رئیس زندان گزارش نماید.

ماده 195: ریسان مراکز حرفه آموزی و اشتغال یا زندانها باید ترتیبی اتخاذ نمایند تا سالن انتظار جهت استقرار ملاقات کنندگان مجهز به سرویس، فروشگاه و سایر وسایل رفاهی باشد و تدابیری اتخاذ گردد تا ملاقات کنندگان از مسیر مخصوص جدای از محوطه عمومی مؤسسه یا زندان به قسمت محل ملاقات هدایت شوند.

ماده 196: در تمامی موارد تنظیم برنامه ملاقات از نظر روز و ساعت و طول مدت ملاقات و چگونگی کیفیت آن، با نظر رئیس مؤسسه یا زندان خواهد بود.

ماده 197: در صورت وجود امکانات، قاضیان ناظر باید در مراکز حرفه آموزی و اشتغال و زندانها مستقر گردند تا از نزدیک نسبت به انجام وظایف خود، من جمله رفع مشکلات محکومان اقدام نمایند. در غیر این صورت باید دست کم در هفته سه بار برای بازدید از مؤسسه یا زندان محل خدمت خود سرکشی نمایند.

فصل دوم - ارسال مراسله های پستی

ماده 198: متهم یا محکومی که ممنوع الملاقات نباشد می تواند در هر هفته دو نامه به عنوان همسر و فرزندان، والدین، وکیل رسمی و یا به دیگر بستگان، دوستان و مقام های قضایی و در هر ماه یک نامه به عنوان مقام های رسمی کشور، با رعایت موازین شرعی و قانونی نوشته و ارسال دارد. این نامه ها با حضور مسئول قسمت ارسال نامه ها امضاء و انگشت زده شده و پس از گواهی مسئول یاد شده به مهر قسمت مربوط مهور گشته، پس از ثبت در دفتر مراسله ها ارسال می گردد.

تبصره - متهم یا محکوم ممنوع الملاقات می تواند با اجازه دادستان یا مقام قضایی رسیدگی کننده در صورت لزوم نامه سرگشاده به خانواده و وکیل رسمی نوشته و پس از تأیید مقام قضایی ارسال دارد.

ماده 199: در مواقع ضروری و فوق العاده محکوم یا متهم می تواند با اجازه قاضی ناظر یا رئیس زندان بیش از حد مقرر با بستگان خود یا مقام های صلاحیت دار قانونی یا کسانی که به نحوی از انحاء در تعلیم و تربیت و حل مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی او صالح و مؤثر باشند با رعایت مقررات مربوط مکاتبه نماید.

ماده 200: نامه های صادر شده و وارده محکوم یا متهم باید به وسیله مسئول ارسال نامه های محکومان که از بین مأموران مجرب و مورد اعتماد مؤسسه زندان انتخاب می شود، دقیقاً بررسی و مطالعه شده و پس از امضاء و مهر قسمت مذکور به مقصد ارسال شود.

ماده 201: نامه هایی که نوشته های آن مؤسسه انگیز یا مخالف با آیین نامه های مؤسسه یا زندان یا خلاف نظم و عفت عمومی و اخلاق حسنه بوده یا موجب هتک حرمت اشخاص شود یا متضمن الفاظ رکیک و مستهجن و ناسزا، تهدید و یا تهمت و افتراء باشد و همچنین عرض حال های ناموجه و مکرر درباره موضوع هایی که از پیش مورد رسیدگی قرار گرفته و تهیه و ارسال آن ها صرفاً به منظور مزاحمت باشد، به دستور رئیس مؤسسه یا زندان ضبط شده و نویسنده نامه بر اساس مقررات این آیین نامه، تنبیه انضباطی و یا تحت تعقیب جزایی قرار خواهد گرفت.

ماده 202: متن نامه ها باید با خط خوانا و روشن و به زبان فارسی نوشته شده و موضوع آن درباره بیان حقایق مربوط به اوضاع و احوال خانوادگی و شخصی و جریان دعوا مربوط به نویسنده نامه باشد.

ماده 203: کلیه نامه های صادر شده باید در دفتر مخصوص ثبت، و نام و نام خانوادگی و مشخصات کامل، شماره قرار یا دادنامه، شماره محکوم، شماره آسایشگاه نویسنده نامه و نشانی و عنوان گیرنده با خط خوانا روی پاکت نوشته شده تا در صورت برگشت آن با استفاده از نوشته های دفتر ذکر شده عیناً به نویسنده نامه مسترد شود.

ماده 204: نامه هایی که به زبان خارجی نوشته می شود اگر در محل برای ترجمه و بررسی آن وسیله ای موجود نباشد، بایستی عیناً به اداره کل زندانها و نهایتاً به سازمان ارسال گردد تا پس از بررسی های لازم چنانچه ارسال آن به مقصد بدون مانع باشد به منظور ارسال به زندان مربوط اعاده شود.

ماده 205: متهمان و محکومان اتباع خارجه می توانند به وسیله وزارت امور خارجه با نماینده سیاسی و کنسولی خود مکاتبه نمایند و نامه های آن ها باید بنابر مقررات این آیین نامه بررسی و به مقصد فرستاده شود.

ماده 206: در مواقع ضروری ارتباط محکوم به وسیله تلگراف یا تلفن با اشخاص یا مقام های رسمی با رعایت مقررات آیین نامه با هزینه شخصی محکوم بی اشکال است.

تبصره - مکالمه تلفنی محکومان آتیاع خارجی با حضور مترجم مورد اعتماد سازمان بلامانع می باشد.

ماده 207: واحدهای بازرسی اداره های کل موظفند برای هر زندان صندوق شکایت ها تهیه و در دسترس محکومان قرار دهند تا در صورتی که محکومان از امور بازداشتگاه یا مؤسسه یا زندان شکایت داشته باشند، بتوانند شکایت خود را با ذکر دلیل، ضمن نامه ای که هويت دقیق محکوم روی پاکت قید شده باشد به صورت مستقیم در صندوق ذکر شده قرار دهند این صندوق هر هفته یکبار توسط بازرس اداره کل باز و شکایت آن به وسیله واحد بازرسی مورد بررسی قرار می گیرد.

ماده 208: توزیع و قبول نامه های محکومان از ساعت 11 صبح الی 14 می باشد. جز در موارد اضطراری، با وصول تلگراف و یا هر نامه بایستی حداکثر ظرف 2 روز از تاریخ وصول به دست محکوم یا مرجع مربوط برسد.

ماده 209: در صورتی که محکوم از نحوه اجرای بازداشت یا حبس خود و یا هر امر دیگر، از امور بازداشتگاه، مؤسسه و زندان شکایت داشته باشد، می تواند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه ای سربسته به طور مستقیم به مؤسسه یا رئیس زندان اعلام نماید و نامبرده مکلف است این قبیل نامه ها را به مراجع مربوط ارسال دارد.

ماده 210: متهم یا محکوم می تواند کتاب های مذهبی، علمی، تحصیلی و هر کتاب یا نشریه مجاز را با نظر مسؤول بازپروری دریافت و مطالعه نماید.

ماده 211: ورود لباس ها و پتو و مواد خوراکی توسط متهمان و محکومان بر اساس دستورالعمل صادره از سازمان خواهد بود.

تبصره - هر محکوم می تواند 10 روز پیش از آزادی از خارج از زندان، لباس دریافت نماید و این لباس به انبار تحویل می گردد تا محکوم هنگام خروج از آن استفاده نماید.

ماده 212: مرسوله هایی که توسط پست برای متهم یا محکوم ارسال می شود، به وسیله مأموران مجرب و مورد وثوق زندان بازدید و تحویل گرفته می شود. چنانچه مرسوله ها از اشیایی باشد که نگهداری آن مجرم محسوب می گردد، مراتب ضمن گزارش جهت اتخاذ تصمیم به مقام قضایی صلاحیت دار اعلام و در صورتی که نگهداری آن ها در داخل زندان ممنوع باشد، به خانواده متهم یا محکوم مسترد و یا جزو اموال محکوم محسوب و تا آزادی وی ضبط خواهد شد.

فصل سوم - مرخصی

اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آئین نامه اجرائی سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

منشره در روزنامه رسمی شماره 18993 مورخ 1389/2/28

شماره 1389/2/21 - 100/6587/9000

مدیرعامل محترم روزنامه رسمی کشور

به پیوست یک نسخه اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آئین نامه اجرائی سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مشتمل بر 17 ماده و 10 تبصره که در تاریخ 1389/2/21 به تصویب ریاست محترم قوه قضائیه رسیده، جهت درج در روزنامه رسمی کشور ارسال می گردد.

رئیس حوزه ریاست قوه قضائیه - علی خلفی

فصل سوم: مرخصی زندانیان

ماده 213: به منظور کمک به تحکیم مبانی و روابط خانوادگی و اجتماعی زندانیان، رفع مشکلات ضروری فردی، خانوادگی و قضایی، بازتوانی اجتماعی و فراهم نمودن زمینه بازگشت مجدد به جامعه و همچنین مشارکت فعال در برنامه های اصلاحی، تربیتی، فرهنگی و ورزشی، حرفه آموزی و اشتغال، به زندانیان در چهارچوب مواد مربوط به این فصل مرخصی اعطاء می گردد.

تبصره - اعطای مرخصی به زندانیان به عنوان یک حق تلقی نمی گردد و برخورداری از آن موقوف به رعایت مقررات زندان و کسب امتیازات لازم می باشد.

ماده 214: شرایط اعطای مرخصی:

الف) محکومین به حبس تا 15 سال باید حداقل 1/6 (یک ششم) از مدت حبس و محکومین بیش از 15 سال و حبس ابد حداقل سه سال از مدت محکومیت خود را سپری کرده باشند. محکومینی که دارای سابقه محکومیت در جرایم عمدی باشند، به ازای هر سابقه محکومیت یک ماه به نصاب مذکور اضافه می شود.

ب) محکومینی که به لحاظ عدم پرداخت جزای نقدی یا عدم تأدیه محکومیت مالی (موضوع مادتين 1 و 2 قانون نحوه اجرای محکومیت های مالی) و یا هر دو در زندان به سر می برند، در صورتی که حداقل یک ماه بابت محکومیت مذکور تحمل حبس نموده باشند.

ج) کسب حداقل 200 امتیاز برای هر نوبت مرخصی با توجه به معیارهای زیر:

1- رعایت مقررات و امور انضباطی در زندان در هر ماه 10 امتیاز

- 2- همکاری در برقراری نظم و انضباط و پیشگیری از تخلفات داخلی در هر ماه 20 امتیاز
- 3- همکاری در انجام فعالیت‌های فرهنگی در هر ماه 10 امتیاز
- 4- اهتمام به شرکت در نماز جماعت و سایر مراسم مذهبی، در هر ماه 30 امتیاز
- 5- شرکت در برنامه‌های مربوط به تلاوت، آموزش روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم، حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر برنامه در هر ماه 20 امتیاز
- 6- قبولی در آزمون دوره‌های مربوط به روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم و حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر دوره 30 امتیاز
- 7- شرکت در دوره احکام سطح 1 و 2 هر کدام در هر ماه 10 امتیاز
- 8- قبولی در آزمون احکام سطح 1 و 2 هر یک 30 امتیاز
- 9- شرکت در هر دوره کتابخوانی 20 امتیاز
- 10- حفظ قرآن به ازاء هر جزء 200 امتیاز
- 11- انتخاب در جشنواره قرآنی شهرستان، استان و یا کشور و یا کسب رتبه در آن، هر کدام 100 امتیاز
- 12- اشتغال به تحصیل در هر یک از مقاطع تحصیلی هر ماه 20 امتیاز
- 13- قبولی در هر دوره تحصیلی 30 امتیاز
- 14- شرکت در کلاس‌های فرهنگی، هنری و ورزشی در هر ماه 20 امتیاز
- 15- شرکت در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزش‌یار یا مربیگری درون زندان 10 امتیاز
- 16- اخذ گواهی در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزش‌یار یا مربیگری 30 امتیاز
- 17- تدریس در هر یک از امور آموزشی، فرهنگی و ورزشی در هر ماه 20 امتیاز
- 18- کسب رتبه در هر یک از جشنواره‌های فرهنگی، هنری یا مسابقات ورزشی اعم از شهرستان، استان یا کشور 30 امتیاز
- 19- پذیرش در دانشگاه 50 امتیاز
- 20- شرکت در کلاس‌های فنی و حرفه‌ای در هر ماه 10 امتیاز
- 21- اخذ گواهی فنی و حرفه‌ای در هر رشته 50 امتیاز
- 22- اشتغال به کار در کارگاه‌ها و انجام امور خدماتی داخل زندان در هر ماه 40 امتیاز
- 23- شرکت در دوره مهارت‌های اساسی زندگی هر مهارت 5 امتیاز حداکثر 50 امتیاز
- 24- اخذ گواهی مربوط به مهارت‌های اساسی زندگی هر مهارت 10 امتیاز حداکثر 100 امتیاز
- 25- شرکت در جلسات و کلاس‌های مشاوره و روان‌درمانی هر ماه 20 امتیاز
- 26- ترک کامل اعتیاد به تائید بهداری زندان 200 امتیاز
- 27- پرداخت جزای نقدی به ازاء یک‌درصد از مبلغ جریمه 5 امتیاز
- 28- اخذ رضایت شاکی یا شاکیان حداکثر 200 امتیاز
در صورت تعدد شکات میزان امتیازات به تعداد آن‌ها تقسیم خواهد شد.
- 29- سایر اقدامات و فعالیت‌های پیش‌بینی نشده در این بند به تشخیص شورای طبقه‌بندی 100 امتیاز

تبصره 1- تحصیل هر یک از امتیازات مذکور حسب مورد منوط به اخذ گواهی از سوی واحدهای ذیربط و تأیید رئیس زندان می‌باشد.

تبصره 2- محکومین ذکور (مردان) دارای بیش از 60 سال و اُنات (زنان) بیش از 55 سال و همچنین زنان سرپرست خانوار (براساس گواهی مستند) و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال و یا افراد دارای سابقه ایثارگری، با کسب حداقل 150 امتیاز با رعایت سایر شرایط از مرخصی بهره‌مند می‌گردند.

تبصره 3- محکومین دارای حبس بیش از 10 سال هر گاه با تلاش فوق‌العاده موفق به کسب 1000 امتیاز گردند، به شرط تحمّل حداقل یک سال حبس از مرخصی بهره‌مند خواهند شد.

تبصره 4- کلیه محکومین به استثنای مشمولین ماده 221 در صورت ازدواج یا فوت یکی از بستگان درجه یک آنان (پدر، مادر، فرزند، همسر، برادر، خواهر) بدون لحاظ شرایط مذکور در این ماده از یک نوبت مرخصی بهره‌مند می‌گردند.

ماده 215- میزان مرخصی:

الف - به محکومین حبس جرائم غیرعمدی و محکومینی که صرفاً به دلیل عدم پرداخت جزای نقدی، دیه و یا محکومیت‌های مالی غیرکیفری در زندان نگهداری می‌شوند در صورت کسب امتیازات لازم به ازای هر دو ماه، سه تا پنج‌روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

ب - به محکومین سایر جرائم که امتیازات لازم را کسب نمایند در صورت فقدان سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر سه ماه و در صورت وجود سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر چهار ماه، سه تا پنج‌روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

ج - زنان سرپرست خانوار و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال در صورت کسب امتیازات لازم و فقدان سابقه عمدی محکومیت به‌ازای هر دو ماه، سه تا پنج‌روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

د - کسب امتیاز بیشتر از سقف تعیین شده، موجب تمدید مرخصی تشویقی برای زندانیان محکوم در پایان هر دوره مرخصی خواهد بود. تعیین مدت تمدید مرخصی به‌عهده شورای طبقه‌بندی بوده و در هر صورت نباید این مدت بیشتر از سقف مرخصی در هر دوره باشد.

ه - چنانچه فاصله محل سکونت زندانی تا محل تحمل کیفر وی بیش از صد کیلومتر باشد؛ به تشخیص شورای طبقه‌بندی و به تناسب فاصله راه، بین یک تا چهار روز برای ایاب‌وذهاب به‌مدت مرخصی افزوده خواهد شد.

ماده 216- محکومینی که بنا به تشخیص پزشک زندان نیاز به بستری شدن در مراکز درمانی خارج از زندان را دارند بدون در نظر گرفتن شرایط مذکور در ماده 214 می‌توانند برای یک دوره معالجه، جهت بستری شدن از مرخصی استفاده نمایند و در صورت نیاز به ادامه بستری بیش از یک‌ماه بنا به تشخیص بیمارستان و تأیید پزشکی قانونی قابل تمدید است در این صورت باید تاریخ و محل بستری مشخص گردد تا در صورت لزوم از طرف یگان حفاظت زندان بازدید و سرکشی به‌عمل آید.

ماده 217- اعطای مرخصی به محکومین، موکول به تصویب شورای طبقه‌بندی زندان و اخذ تأمین مناسب توسط مقام قضایی مربوطه می‌باشد. اخذ تأمین و اقدامات مربوط به آن با التفات به رأی وحدت‌رویه شماره 680 مورخ 1384/5/25 هیئت عمومی دیوان عالی کشور از هر حیث تابع احکام مربوط به قراردادهای تأمین در قانون آئین دادرسی کیفری می‌باشد.

تبصره - تأمین مأخوذه برای اعطاء مرخصی محکومین، حسب مورد پس از تفهیم به زندانی یا وثیقه‌گذار و یا کفیل برای مرخصی‌های بعدی نیز دارای اعتبار بوده و ملاک عمل می‌باشد.

ماده 218- دادستان محل و یا رئیس حوزه قضایی بخش که عهده‌دار وظایف دادستان می‌باشد می‌تواند با رعایت شرایط پیش‌بینی شده در این فصل با اخذ تأمین مناسب رأساً نسبت به اعطای مرخصی اقدام نمایند.

ماده 219- شورای طبقه‌بندی موظف است ضمن بررسی پرونده شخصیت رفتاری محکومین، چنانچه باقی‌مانده حبس آن‌ها حداکثر معادل 10 / 1 (یک‌دهم) کل محکومیت آنان بوده مشروط بر این که مدت مزبور از شش‌ماه تجاوز نماید، با در نظر گرفتن وضعیت جسمانی یا معیشت خانواده، اصلاح‌پذیری، شخصیت محکوم و لحاظ امتیازات مکسبه و در صورت استحقاق با اخذ تعهد کتبی و بدون اخذ تأمین نسبت به اعطای مرخصی به آنان اقدام نماید.

ماده 220- در مواقع اضطراری و بروز حوادث غیرمترقبه متهمین و محکومینی (که واجد شرایط اعطای مرخصی نمی‌باشند) می‌توانند بنا به تشخیص شورای طبقه‌بندی و موافقت قاضی مجری حکم یا رئیس حوزه قضایی و یا مقام بازداشت‌کننده حداکثر به مدت 12 ساعت در روز به‌صورت تحت‌الحفظ به مرخصی اعزام گردند.

ماده 221- مستثنیات اعطای مرخصی:

محکومین زیر از شمول اعطای مرخصی مستثنی می‌باشند:

الف - محکومین جرائم سرقت مسلحانه و یا مقرون به آزار، ربودن مال دیگری از طریق کیف‌زنی، جاسوسی، اقدام علیه امنیت کشور، آدم‌ربایی، جرائم بانندی و سازمان یافته، تجاوز به عنف، دایرکردن مراکز فساد و فحشاء، اسیدپاشی، اختلال در نظام اقتصادی، ورود، تولید، توزیع و فروش مشروبات الکلی، قاچاق مسلحانه و یا عمده مواد مخدر و روانگردان‌ها.

ب - محکومین دارای سه سابقه محکومیت به ارتکاب همان جرم.

ج - محکومینی که به شرارت مشهورند.

د - محکومین به قصاص و اعدام.

تبصره 1- منظور از قاچاق عمده مواد مخدر و روانگردانها مواردی است که مجازات قانونی جرم، حبس ابد یا اعدام باشد.

تبصره 2- اعطای مرخصی به محکومین جرایم سرقت در ایام نوروز ممنوع می‌باشد.

ماده 222- محکومین مذکور در ماده فوق به جز محکومین به قصاص و اعدام در صورت کسب امتیازات مندرج در ماده 214 و پس از تحمل 1/2 (یک‌دوم) از مدت محکومیت خود با تأیید دادستان مربوط می‌توانند از مرخصی استفاده نمایند.

تبصره - مدت تحمل اولیه در مورد محکومین به حبس ابدی که مشمول ماده 221 می‌باشند، معادل 10 سال خواهد بود.

ماده 223- چنانچه زندانیان مشمول ماده 221 و نیز محکومین حبس‌های بیش از ده سال به مرخصی اعزام شوند، لازم است مراتب حسب مورد توسط مقام اعطاء‌کننده مرخصی، به یگان‌های انتظامی مربوطه اعلام تا به نحو مقتضی تحت مراقبت و نظارت قرار گیرند.

ماده 224- زندانیان محکومی که به هر دلیل واجد شرایط لازم برای برخورداری از مرخصی نباشند در مواقع اضطراری و یا خاص به پیشنهاد شورای طبقه‌بندی و موافقت دادستان محل می‌توانند از یک نوبت مرخصی بهره‌مند شوند.

ماده 225- مدت مرخصی زندانیان جزء مدت محکومیت آنان محسوب گردیده، لیکن در صورت غیبت، ایام غیبت جزء مدت محکومیت احتساب نمی‌گردد و چنانچه زندانی پس از اعطای مرخصی غیبت نماید علاوه بر مجازات قانونی برای بار اول به مدت 6 ماه و برای بار دوم یک‌سال و برای نوبت سوم تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد و در صورتی که زندانی پس از پایان مرخصی به زندان مراجعت ننماید و توسط مأمورین دستگیر و تحویل زندان شود تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد.

تبصره - چنانچه غیبت زندانی به تأیید دادستان محل، رئیس حوزه قضایی بخش که عهده‌دار وظایف دادستان می‌باشد و یا شورای طبقه‌بندی، موجه تشخیص داده شود، زندانی غائب از مرخصی مشمول حکم این ماده نخواهد بود.

ماده 226- زندانیانی که در حین مرخصی و یا اشتغال خارج از زندان مرتکب جرم عمدی می‌شوند، برای بار اول تا یک‌سال و برای بار دوم تا دو سال و برای بار سوم تا سه‌سال از مرخصی محروم خواهند شد.

ماده 227- دادستان یا شورای طبقه‌بندی می‌تواند برای زندانیانی که به مرخصی اعزام می‌شوند تکالیفی از قبیل معرفی نوبه‌ای به مراجع انتظامی، عدم حضور در برخی از اماکن در حین مرخصی مقرر دارد و چنانچه زندانیان، دستورات صادره را رعایت ننمایند، باقی‌مانده مرخصی آنان مُلغی و از یک نوبت مرخصی بعدی محروم خواهند شد.

ماده 228- چنانچه زندانی در خاتمه مدت مرخصی به زندان مراجعه ننماید، رئیس زندان باید ضمن اقدام لازم برای دستگیری زندانی و عودت وی به زندان مراتب غیبت را بلافاصله برای تشریفات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه به مقام قضایی مربوط اعلام نماید. مقام قضایی ذیربط نیز باید نتیجه اقدامات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه را برای درج در پرونده به زندان منعکس نماید.

ماده 229- دستورالعمل‌های اجرایی این فصل توسط رئیس سازمان تهیه و ابلاغ می‌گردد.

اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آئین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مشتمل بر (17) ماده و (10) تبصره در اجرای ماده 9 قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب 1364 در تاریخ 1389/2/21 به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از تاریخ 1389/4/1 لازم‌الاجراء می‌باشد. همچنین کلیه آئین‌نامه‌ها، بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر با این اصلاحیه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن آن لغو می‌گردد.

رئیس قوه قضائیه - صادق آملی‌لاریجانی

فصل چهارم - انتقال، اعزام و بدرقه محکوم

ماده 230: هر متهم یا محکوم در بازداشتگاه، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندانی که در حوزه قضایی صادرکننده قرار یا حکم قرار دارد نگهداری می‌شود، مگر در مواردی که دادگاه صادرکننده حکم بر اساس قانون محل دیگری را برای تحمل کیفر تعیین نماید.

تبصره - محکومانی که در زندان نگهداری می‌شوند در صورتی که غیر از مقام‌های قضایی صادرکننده حکم یا قرار، توسط مقام قضایی دیگری به‌عنوان متهم به منظور تحقیق احضار شوند، مدیر زندان مکلف است ضمن اعزام مراتب را به مقام‌های قضایی صلاحیت‌دار اعلام نماید.

ماده 231: تعیین محل نگهداری محکومان و متهمان در حوزه قضایی و نیز تعیین ساعت‌ها و دفعه‌ها و نوع ملاقات و سایر ترتیبات انجام ملاقات و مرخصی و جابه‌جایی محکوم به‌عهده سازمان می‌باشد.

ماده 232: ریسان مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال موظف‌اند هر دو ماه یک‌بار در صورت تقاضای محکوم و یا رأساً به تشخیص خود، تغییر نوع زندان محکوم را بر حسب بهبود وضع اخلاقی محکوم یا تنزیل آن به مرکز پذیرش و تشخیص پیشنهاد کنند تا برای اتخاذ تصمیم در شورای طبقه‌بندی مطرح گردد.

ماده 233: در هر موردی که نگه‌داری محکوم در زندان محلی مخالف مصالح آن شهرستان یا استان باشد با موافقت مقام‌های قضایی مربوط و تعیین محل انتقال به‌وسیله اداره کل زندان‌ها با جلب نظر شورای طبقه‌بندی و موافقت دادستان، محکوم منتقل می‌شود.

ماده 234: انتقال محکوم از حوزه قضایی محل صدور و اجرای حکم به حوزه قضایی دیگر مستلزم موافقت دادستان مربوط و مدیر کل مبداء و مقصد خواهد بود.

تبصره 1- سازمان باید ترتیبی اتخاذ نماید که محکومان با درخواست شخصی در نزدیک‌ترین زندان محل سکونت خانواده خود تحمل کیفر نماید، بدیهی است مراجع قضایی نیز در این مورد اقدام‌های لازم را برای اعطای نیابت قضایی معمول خواهند داشت.

تبصره 2- پس از انتقال محکوم به زندان جدید کلیه امور قضایی و اجرایی بعدی به‌عهده دادستان حوزه قضایی مؤسسه یا زندان جدید خواهد بود. بدیهی است قاضی مجری حکم مبداء به دادستان یا قاضی مجری حکم مقصد، نیابت قضایی اعطاء خواهد کرد.

تبصره 3- محکوم یا خانواده او می‌تواند تقاضای خود را در مورد انتقال به رئیس زندان مقصد و یا مبداء تقدیم نموده تا بنا به مفاد این ماده عمل شود در این صورت هزینه‌های متعلقه به‌عهده محکوم است.

تبصره 4- در صورت تراکم بیش از حد جمعیت کیفری در یک زندان، یا بروز حوادثی نظیر زلزله و آتش‌سوزی یا ابتلا به بیماری‌های واگیردار و حادث و یا وضعیت خاص معیشتی و خانوادگی محکوم، رئیس سازمان می‌تواند نسبت به انتقال محکومان به زندان‌های مجاور اقدام نماید.

ماده 235: اعزام، بدرقه، نقل و انتقال محکومان و متهمان به مراجع قضایی، مراکز درمانی، تربیتی، آموزشی، مرخصی‌های تحت‌الحفظ و یا سایر مراجع مربوط بر اساس ضوابطی که از سوی سازمان اعلام می‌شود به‌عهده نیروهای مسلح یگان انتظامی سازمان می‌باشد و تا تأمین نیروهای مورد نیاز و استقرار کامل یگان یاد شده این امر به‌وسیله نیروهای انتظامی صورت می‌گیرد.

تبصره 1- استفاده از دستبند در موارد یاد شده برای محکومان و متهمان، مجاز است مگر در موارد ضروری حسب تشخیص رئیس زندان و جرایمی که به‌موجب دستورالعمل صادر شده از سوی سازمان تعیین می‌شود.

تبصره 2- در مواقعی که زندانی به دادگاه و یا دفتر کار سایر مراجع وارد می‌شود، مأموران بدرقه و مراقبان او نیز وارد آنجا خواهند شد و به‌دستور مقامات قضایی، دستبند زندانی باز می‌شود و در صورتی که دستور خروج مأموران از اتاق صادر گردد، به مسؤلیت مقام دستوردهنده پس از امضای اجازه‌نامه‌ای که نمونه‌اش منضم به این آیین‌نامه می‌باشد، مأموران بدرقه پشت درب اتاق مراقب زندانی خواهند بود.

فرم مربوط به ماده 235

شعبه.....

رئیس شعبه

اینجانب..... دادرسی، بازپرس، دادیار به‌منظور انجام تحقیقات به 1..... 2..... مأموران بدرقه و مراقب متهم یا محکوم..... فرزند..... مورد پرونده کلاسه..... دستور خروج را صادر نمودم.

ساعت ورود..... ساعت خروج..... امضاء.....

ماده 236: در مواردی که متهم یا محکوم قادر به حرکت نبوده و یا خروج وی از زندان به مصلحت نباشد، بنا به پیشنهاد رئیس زندان و موافقت دادستان محل، تحقیقات و یا دادرسی با حضور قاضی مربوط انجام خواهد شد.

تبصره - در حوزه‌های قضایی که دادسرا تشکیل نشده است، انجام این امر موقوف به نظر رئیس حوزه قضایی خواهد بود.

بخش چهارم: آماده سازی برای خروج از زندان، مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال (ماده 237 تا 247)

فصل نخست - فعالیت‌های مددکاری

ماده 237: برای تسهیل بازگشت محکومان به زندگی عادی باید در حفظ روابط و علایق خانوادگی آنان اهتمام لازم به‌عمل آید، به‌همین منظور مددکاران اجتماعی در مراکز حرفه‌آموزی و اشتغال و زندان‌ها موظف‌اند به‌طور منظم با محکوم در تماس بوده، با جلب اعتماد وی در رفع مشکلات و تأمین احتیاجات مادی و معنوی او و خانواده‌اش به‌وسیله دوایر مربوط و در نتیجه در ایجاد روابط حسنه با خانواده و تحکیم مبانی آن مؤثر و مفید واقع شوند. تماس سایر مأموران زندان با خانواده محکوم ممنوع و موجب تعقیب انتظامی یا اداری است.

تبصره - ارتباط با خانواده محکوم توسط مددکار الزاماً با هماهنگی و اطلاع رئیس زندان خواهد بود.

ماده 268: از جمله وظایف زندان آماده نمودن محکومان برای بازگشت به محیط خارج از مؤسسه یا زندان می‌باشد. انجام این وظیفه به‌عهده دایره مددکاری و به‌موجب آیین‌نامه اجرایی مددکاران اجتماعی است.

ماده 239: اجرای احکام زندان موظف است آخر هر هفته اسامی محکومان را که دو ماه به پایان محکومیت آنان باقی مانده است تهیه و به قسمت رسیدگی و مددکاری تسلیم نماید و اداره مراقبت بعد از خروج با همکاری با کمک انجمن حمایت از زندانیان، انجمن‌های خیریه و اداره‌های مربوط به مشاغل وزارت کار و امور اجتماعی نسبت به محکومانی که مأوی و شغلی ندارند دست کم تا سه ماه پس از آزادی از زندان حمایت مادی و معنوی به‌عمل می‌آورند.

ماده 240: در مورد محکومان بی‌بضاعت که پس از آزادی از زندان می‌خواهند به موطن خود مراجعت نمایند، بایستی رئیس زندان پیش‌بینی‌های لازم را به‌عمل آورده موجبات اعزام آنان را به‌مقصد مورد نظر فراهم سازد. هزینه سفر آن‌ها به‌وسیله زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تأمین و پرداخت خواهد شد.

ماده 241: محکومان بیمار و بی‌بضاعتی که در حال بیماری آزاد می‌شوند، می‌بایستی به‌وسیله انجمن‌های حمایت از زندانیان تا حصول بهبودی و توانایی انجام کار مورد حمایت قرار گیرند و چنانچه از کارافزاده یا معلول باشند با توجه به امکانات انجمن و بر اساس مقررات از آن‌ها حمایت شود.

ماده 242: مسؤولان و کارکنان واحد بازپروری به‌طور مستمر با محکومان در تماس بوده ضمن تعلیم مبانی عقیدتی اسلام و تبلیغ و راهنمایی صحیح نسبت به تهذیب و تزکیه نفس و تحکیم مبانی اخلاقی و الفت آنان به اخلاق اسلامی و علاقه آنان به زندگی سالم و عمل صالح اقدام نموده و در حل مشکلات روحی، تسکین درونی و ایجاد امید به اصلاح و زندگی صحیح در آنان به‌منظور بازگشت به جامعه و ادامه زندگی سالم اجتماعی تلاش نمایند، اجرای برنامه‌های نماز و عبادت بر عهده کارکنان یا نمایندگان این واحد است.

فصل دوم - نحوه آزادی محکومان

ماده 243: اجرای احکام زندان مکلف است یک‌هفته قبل از پایان مدت محکومیت محکومان به پرونده آنان به دقت رسیدگی نموده و برگ آزادی صادر و به رئیس زندان اعلام و تسلیم نماید. رئیس زندان یا جانشین او نیز وظیفه دارد پرونده محکومانی را که به حکم مراجع قضایی یا در انقضای مدت محکومیت باید از زندان آزاد شوند بررسی نموده و بدون وقفه و تأخیر نسبت به آزادی آنان بر اساس سابقه و دستور رسیده اقدام نماید.

تبصره - زمان آزادی محکوم باید به‌وسیله رئیس زندان به‌طور کتبی به قاضی صادرکننده حکم اعلام گردد.

ماده 244: اجرای احکام زندان مکلف است یک‌هفته پیش از آزادی محکومانی که باید پس از آزادی به خارج از کشور طرد شوند و یا برای تبعید به شهرستان منتقل شوند و یا تحویل مراکز دیگری همچون بهزیستی گردند، مراتب را به مرجع قضایی مربوط اعلام داشته، رونوشت نامه را نیز به قاضی ناظر منعکس نماید.

ماده 245: محکوم به‌هنگام آزادی مکلف است البسه و لوازم دولتی را که همراه خود دارد عیناً مسترد نموده و با تسلیم رسید مربوط به وجوه نقدی و اسناد و اشیاء قیمتی، لباس‌ها، لوازم شخصی و دفترچه‌های بانکی خود این اسناد و دفاتر و لوازم را به هنگام خروج از زندان دریافت نماید، چنانچه محکوم هنگام خروج لباس‌های کافی نداشته و فاقد بضاعت باشد، رئیس زندان به‌وسیله انجمن حمایت از زندانیان موظف به تهیه آنان می‌باشد.

ماده 246: محکوم مکلف است هنگام آزادی از زندان نشانی کامل اقامتگاه و محل سکونت و شماره تلفن خود را تعیین نموده به دفتر زندان تسلیم نماید.

ماده 247: این آیین‌نامه مشتمل بر 247 ماده و 108 تبصره در اجرای قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها، به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب 1364 در تاریخ 1384/9/20 به تصویب رئیس قوه قضاییه رسید و از تاریخ یاد شده لازم‌الاجراء است. همچنین کلیه آیین‌نامه‌های مغایر با این آیین‌نامه از جمله آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب 80/4/26 و اصلاحات بعدی آن لغو می‌گردد.
